

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, ОБЛІКУ,
ФІНАНСІВ ТА ПРАВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

CURRENT ISSUES OF ECONOMICS, ACCOUNTING,
FINANCE AND LAW IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES

Збірник тез доповідей
Book of abstracts

16 грудня 2023 р.
December 16, 2023

м. Ізмаїл, Україна
Izmail, Ukraine

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, ОБЛІКУ,
ФІНАНСІВ ТА ПРАВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

CURRENT ISSUES OF ECONOMICS, ACCOUNTING, FINANCE
AND LAW IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES

Збірник тез доповідей
Book of abstracts

16 грудня 2023 р.
December 16, 2023

м. Ізмаїл, Україна
Izmail, Ukraine

УДК 33
ББК 65

Актуальні проблеми економіки, обліку, фінансів та права в умовах сучасних викликів: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Ізмаїл, 16 грудня 2023 р.). Ізмаїл: ЦФЕНД, 2023. 75 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні проблеми економіки, обліку, фінансів та права в умовах сучасних викликів” з:

ВСП “ЖКФК ХНУМГ імені О. М. Бекетова”

ДВНЗ “Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана”

Державний університет інформаційно-телекомунікаційних технологій

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Західноукраїнський національний університет

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Луцький національний технічний університет

Львівський національний університет імені Івана Франка

Миколаївський національний аграрний університет

Національний інститут стратегічних досліджень

Національний лісотехнічний університет України

Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

Національний транспортний університет

Поліський національний університет

ПРАТ “ВНЗ “МАУП

Сумський національний аграрний університет

Українська інженерно-педагогічна академія

Хмельницький національний університет

Хмельницький університет управління та права

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, обліку, фінансів та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; екологічної економіки і сталого розвитку; розвитку продуктивних сил і регіональної економіки; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; математичних методів, моделей та інформаційних технологій в

**Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції
“Актуальні проблеми економіки, обліку, фінансів та права в умовах сучасних викликів”**

економіці; маркетингу; менеджменту; конституційного права, муніципального права, міжнародного публічного права; цивільного права та процесу, сімейного права, житлового права, міжнародного приватного права; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

**ЗМІСТ
CONTENTS**

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ SECTION 1. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF THE NATIONAL ECONOMY	8
<i>Шевченко А. В.</i> АКТУАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ НА ВИСНАЖЕННЯ	8
<i>Синичич М. М.</i> РОЛЬ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ У ФОРМУВАННІ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ..	9
СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ SECTION 2. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES	12
<i>Антуф'єв Т. В.</i> РОЛЬ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ, ШЛЯХИ ЇХ РОЗВИТКУ ТА ПІДТРИМКИ.....	12
<i>Гавриков Д.</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ.....	13
<i>Гречан А. П., Білік В.</i> СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА	15
<i>Дем'яненко Т. І.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ..	17
<i>Коба А. А.</i> ФУНКЦІЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ З УРАХУВАННЯМ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ.....	18
<i>Костенюк Ю. Б., Негуляєва Л. С.</i> ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО КОНДИТЕРСЬКОГО РИНКУ.....	20
<i>Рачинський О. В.</i> АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	22
<i>Сахацький Д.</i> ПРИНЦИПИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ	24
<i>Сеник І. С.</i> СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ БІЗНЕС-ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВА	25

СЕКЦІЯ 3. ЕКОЛОГІЧНА ЕКОНОМІКА І СТАЛИЙ РОЗВИТОК SECTION 3. ECOLOGICAL ECONOMICS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT	27
<i>Капраль А. Р.</i> РОЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	27
<i>Чухна П. В., Луців Н. Г.</i> ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ.....	30
СЕКЦІЯ 4. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА SECTION 4. DEVELOPMENT OF PRODUCTIVE FORCES AND REGIONAL ECONOMICS.....	32
<i>Ivanova T. V.</i> SURVEY OF THE POPULATION AND ENTERPRISES OF THE DANUBE REGION OF UKRAINE ON EXISTING PROBLEMS.....	32
СЕКЦІЯ 5. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА SECTION 5. TOURISM AND HOTEL-RESTAURANT BUSINESS	34
<i>Іванунік В. О., Чубенко О. В.</i> РОЗВИТОК АКВАПАРКІВ ЯК ШТУЧНИХ АТРАКТИВНИХ ЛОКАЦІЙ АМЕРИКАНСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО РЕГІОНУ.....	34
СЕКЦІЯ 6. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ SECTION 6. ACCOUNTING, ANALYSIS, AND AUDIT	37
<i>Єфанова Д. В.</i> ОБЛІК ЗНЕЦІНЕННЯ АКТИВІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ВОЄНОГО СТАНУ	37
<i>Ільїн М. С., Гомзіна А. О.</i> ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТОВАРІВ.....	38
<i>Нечипоренко О. М., Дякевич А. Й.</i> ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ .	40
<i>Рисіч Н. Ю., Труш О. Л.</i> ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ З НАДАННЯ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ.....	42
<i>Чудовець В. В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В СУДОЧИНСТВІ.....	44

<i>Юдіна М. І.</i> ОРГАНІЗАЦІЯ АНАЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	46
СЕКЦІЯ 7. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ SECTION 7. FINANCE, BANKING, INSURANCE	48
<i>Ліпко Р. І., Урванцева С. В.</i> МОЖЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ ДОВГОСТРОКОВИХ КРЕДИТІВ ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ ЗА ДЕРЖАВНИМИ ПРОГРАМАМИ	48
<i>Нагорна О. В.</i> ЦІННІСТЬ КОНЦЕСІЙНИХ ВІДНОСИН ДЛЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРА.....	49
<i>Поліщук Н. В., Безпавлов І. Ю.</i> ІННОВАТИЗАЦІЯ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ	51
<i>Самошкіна І. Д., Скопов С. С.</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА	52
СЕКЦІЯ 8. МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ SECTION 8. MATHEMATICAL METHODS, MODELS, AND INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS	55
<i>Кругова В. М.</i> ВИКОРИСТАННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИКИ.....	55
СЕКЦІЯ 9. МЕНЕДЖМЕНТ SECTION 9. MANAGEMENT	57
<i>Бакай В. Л., Турченко І. В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ІТ-КОМПАНІЇ ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	57
<i>Гудзь О. Є., Шавловський П. В.</i> ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.....	59
<i>Куриляк М. Ю., Навудило М. І., Домбровський М. З.</i> ПІДХІД УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ РОЗВИТКУ З ВРАХУВАННЯМ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ, ФАКТОРІВ РЕАКТИВНОСТІ ТА ПРОАКТИВНОСТІ	60

<i>Лугіна В. О.</i> ПРОЄКТНО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	62
СЕКЦІЯ 10. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО SECTION 10. CONSTITUTIONAL LAW, MUNICIPAL LAW, PUBLIC INTERNATIONAL LAW.....	65
<i>Дяденчук Д. І.</i> ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ: СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК.....	65
СЕКЦІЯ 11. ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО SECTION 11. CIVIL LAW AND PROCEDURE, FAMILY LAW, HOUSING LAW, INTERNATIONAL PRIVATE LAW.....	68
<i>Карпенко Р. В.</i> СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМАТИКИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ТА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	68
<i>Чучковська К. В.</i> ІНСТИТУТ МАЛОЗНАЧНИХ СПРАВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ.....	70
СЕКЦІЯ 12. АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО SECTION 12. ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS, FINANCIAL LAW, INFORMATION LAW.....	72
<i>Чучковська К. В.</i> СУДОВА ПРАКТИКА ПОРУШЕННЯ ПРАВ ВІДРЯДЖЕНИХ ДО УКРАЄРОРУХУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ.....	72
СЕКЦІЯ 13. КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО, КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА SECTION 13. CRIMINAL LAW, CRIMINAL EXECUTIVE LAW, CRIMINOLOGY, CRIMINAL PROCEDURE, CRIMINALISTICS.....	74
<i>Фролова О. Г.</i> СПЕЦИФІКА ПРЯМОГО УМИСЛУ В СКЛАДАХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ФАРМАЦЕВТИЧНУ ДІЯЛЬНОСТІ.....	74

УДК 338.45.01: 504.062.2

Шевченко А. В.

к.е.н.,

головний консультант,

Національний інститут стратегічних досліджень

**АКТУАЛЬНІ ПРІОРИТЕТИ ПРОМИСЛОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
В УМОВАХ ВІЙНИ НА ВИСНАЖЕННЯ**

Наслідком війни стало пошкодження та знищення активів базових галузей промисловості України. На тлі зростання попиту на різноманітну промислову продукцію для потреб відновлення нестача конкурентних внутрішніх постачальників стимулює подальше нарощування імпорту, наслідками чого є погіршення платіжного балансу, недоотримання надходжень до державного бюджету, занепад промислового підприємництва. Переважання в експорті низьковартісної сировини та напівфабрикатів відчутно обмежує надходження до державного бюджету критично необхідних фінансових ресурсів.

В умовах війни та повоєнного відновлення життєво важливим є збереження трансформаційного потенціалу промисловості, формування її нової технологічної структури та посилення конкурентних позицій України у несировинних сегментах світового виробництва.

У цьому контексті важливо спрямувати заходи державної промислової політики на формування нової структури промисловості, що забезпечуватиме збільшення її внеску в оперативне та системне відновлення економіки в умовах війни та по її закінченню. Напрямами трансформаційних змін у промисловості мають стати збільшення у її структурі частки галузей, що формують високу додану вартість, насамперед високо- та середньотехнологічних, а також розвиток промислового перероблення продукції, яка нині експортується у вигляді сировини, що дозволить залучити значні незадіяні сировинні ресурси для забезпечення потреб відбудови української економіки та наповнення державного бюджету, а у перспективі – створити повні цикли виробництва кінцевої продукції з високою доданою вартістю.

Трансформація структури промисловості має відбуватися насамперед завдяки нарощенню часток технологічних галузей – машинобудування, технологічних підгалузей харчової, фармацевтичної, хімічної та нафтохімічної промисловості. Виконання цього завдання потребує затвердження переліку стратегічних галузей промисловості та визначення пріоритетів їх підтримки.

Визначення на державному рівні стратегічних галузей промисловості України на сучасному етапі має стати основою для їх сфокусованої державної підтримки з метою забезпечення трансформаційних змін в економіці в умовах дефіциту ресурсів. На відміну від решти країн, що впроваджують селективну підтримку насамперед у високотехнологічних “галузях майбутнього” [1], в Україні формування переліку стратегічних галузей має враховувати специфіку потреб воєнної економіки та повоєнного відновлення.

Зважаючи на структуру виробництва та експорту, першочерговими напрямами стимулювання промислового перероблення в Україні слід вважати поглиблення переробки у галузях з найбільшим сировинним потенціалом –

сільськогосподарської, мінеральної та металевої сировини. У той же час, необхідність парадигмальних змін у підходах до розвитку промисловості на шляху євроінтеграції, включаючи її озеленення та циркулярність, а також величезні накопичені в Україні обсяги вторинної сировини [2] актуалізують нарощування вторинного перероблення.

Проекти та заходи зі стимулювання внутрішнього промислового перероблення первинних та вторинних сировинних ресурсів мають максимально інтегруватися до існуючих інструментів повоєнної відбудови. Зокрема, важливу роль у фінансуванні таких проектів мають відігравати новоутворений Фонд розвитку України, Фонд розвитку підприємництва, Український фонд стартапів.

Важливо налагодити системну взаємодію щодо підтримки переробної галузі з міжнародними фінансовими організаціями та ЄС, взаємодія з якими наразі залишається точковою. Зокрема, слід включати проекти розвитку перероблення критичної сировини до порядку денного стратегічного партнерства України з ЄС у рамках Меморандуму про стратегічне партнерство у сировинній галузі [3], що дозволить залучити фінансову, експертну та технологічну підтримку ЄС.

Список літератури

1. Strategic industries in a global economy: policy issues for the 1990s. URL: <https://www.oecd.org/futures/38464821.pdf>
2. Відходи війни в Україні вже набули таких масштабів, яких на Європейському континенті не існувало з часів Другої світової війни. URL: <https://mepr.gov.ua/vidhody-vijny-v-ukrayini-vzhe-nabuly-takyh-masshtabiv-yakyh-na-yevropejskomu-kontynenti-ne-isnuvalo-z-chasiv-drugoyi-svitovoyi-vijny/>
3. Прем'єр-міністр України та Віце-президент Єврокомісії підписали Меморандум про стратегічне партнерство у сировинній галузі. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/premyer-ministr-ukrayini-ta-vice-prezident-yevrokomisiyi-pidpisali-memorandum-pro-strategichne-partnerstvo-u-sirovinnij-galuzi>

Синичич М. М.

студентка,

Львівський національний університет імені Івана Франка

РОЛЬ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ У ФОРМУВАННІ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Митні платежі відіграють важливу роль у формуванні доходної частини державного бюджету та забезпеченні фінансової безпеки України. Сплата цих платежів є необхідною умовою для здійснення зовнішньоекономічної діяльності та обміну товарами, створюючи сприятливі умови для розвитку економіки та підтримки стабільності. Це забезпечує стабільність економічного розвитку нашої держави. Митні платежі виконують важливу функцію у формуванні доходів Державного бюджету України, що своєю чергою, забезпечує її фінансову стійкість. Посилення митного контролю зменшує кількість недеklarованих операцій, що здатне забезпечити збільшення обсягів митних платежів до державного бюджету. В той же час, ефективна митна політика держави дає змогу урізноманітнити джерела бюджетного фінансування.

Дослідження ролі митних платежів у формуванні доходної частини державного бюджету є важливим завданням з наступних причин:

1. Економічна важливість: митні платежі є значним джерелом доходів для бюджету країни. Розуміння, як ці платежі впливають на економіку, торгівлю та інші

аспекти фінансової системи, дає змогу визначити їхню ефективність та оптимізувати процеси їх адміністрування.

2. Бюджетне планування: дослідження обсягів надходжень митних платежів до державного бюджету дає змогу спрогнозувати майбутні надходження та врахувати їх при формуванні бюджету. Це сприятиме більш точному бюджетному плануванню.

3. Міжнародна торгівля: оскільки митні платежі пов'язані з міжнародною торгівлею, їх вивчення дозволяє розуміти вплив на міжнародні економічні відносини. Це важливо для розвитку та удосконалення торгівельних відносин України з іншими державами.

4. Ефективність митної політики: ефективність митної політики вказує на можливість оптимізації та модернізації митної системи України.

Узагальнюючи, зазначимо, що митні платежі в системі формування доходів державного бюджету мають вплив на економіку та фінансову стійкість держави, що є важливим для раціонального управління бюджетними ресурсами, а це сприяє забезпеченню сталого розвитку країни.

Проаналізуємо динаміку митних платежів у структурі доходів Державного бюджету України за 2020-2022 рр. (табл. 1).

**Таблиця 1. Аналіз митних платежів у структурі доходів
Державного бюджету України за 2020-2022 рр., млн грн.**

Показники	2020	2021	2022
Доходи бюджету, у т.ч.	1076016,6	1296852,9	1787395,6
податкові надходження, серед них:	851115,6	1107090,8	949764,3
Мито	30460,5	38177,1	26246
акцизний податок	138296	162451,1	102352,8
податок на додану вартість	400600	536489	467000,8
Питома вага митних платежів у податкових надходженнях державного бюджету, %	3,6	3,4	2,8
Питома вага митних платежів у доходах державного бюджету, %	2,8	2,9	1,5

Джерело: складено на основі [1]

Аналіз митних платежів у структурі доходів Державного бюджету України, протягом 2020-2022 рр. дозволяє виявити певні тенденції та зміни у структурі бюджетних доходів:

– загальна динаміка доходів бюджету протягом аналізованого періоду зростає, що пов'язано з розвитком економіки, включаючи, зокрема, відновлення після пандемії та активізацію певних галузей, таких як промисловість, торгівля та послуги.

– податкові надходження зростають з 2020 по 2021 рік, що свідчить про ефективність системи оподаткування та стабільність державних фінансових потоків. Проте, у 2022 році спостерігається зниження податкових надходжень до рівня 949764.3 млн. грн. Ці дані свідчать про зміни в обсягах економічної діяльності фізичних осіб-підприємців, а також у структурі оподаткування.

– митні платежі також зазнають змін, зокрема, спостерігається зниження обсягів їх надходжень до Державного бюджету України в зв'язку з економічною нестабільністю, зниженням обсягів зовнішньої торгівлі, а також впливом внутрішніх чинників, таких як зміни в митних тарифах та реформи в сфері митної діяльності.

– зростання податку на додану вартість (ПДВ) та зменшення акцизного податку вказують на зміни у споживчій поведінці, а також на заходи у сфері оподаткування

на певні види товарів. Ці заходи включають перегляд акцизних ставок, встановлення або скасування пільг, а також впровадження нових правил оподаткування для певних товарів чи послуг.

– питома вага митних платежів у податкових надходженнях державного бюджету показує стабільність. Важливо відзначити, що хоча загальна сума митних платежів зменшилась в 2022 році, їх питома частка в загальному обсязі податкових надходження залишається вагомою.

Загальний аналіз вказує на необхідність подальшого вивчення причин змін у динаміці митних платежів та їхнього впливу на фінансову стійкість Державного бюджету України. Також, це може служити основою для впровадження ефективних стратегій управління доходами та для оптимізації системи оподаткування.

Аналізуючи роль та значення митних платежів можна вважати, що застосування митних платежів використовується задля: протекціонізму економіки країни та забезпечення вітчизняного виробника, регулювання зовнішньоекономічної діяльності, структури експорту та імпорту товарів. Також важливим завданням митних платежів як інструменту митної політики є необхідність формувати резерв торговельно-політичних поступок в обмін на аналогічні поступки від інших країн-партнерів, необхідність захисту вітчизняних галузей, підприємств як стратегічно важливих, так і тих, які на етапі становлення. Таким чином, можна окреслити основні функції митних платежів, а саме:

- захисну,
- регулюючу,
- фіскальну,
- політичну [2].

Найважливішою частиною доходів Державного бюджету України є податкові надходження, до яких відносяться і митні платежі. Вони зазнали суттєвих змін під час воєнного стану. Порівнюючи надходження митних платежів до державного бюджету за аналізований період, спостерігається їх зменшення від 2022 р., що пов'язане із запровадженням воєнного стану в Україні.

Для збільшення митних надходжень у 2023 році прийнято комплекс заходів, основними напрямками яких є: відміна більшості митних та податкових пільг, введених на початку повномасштабного вторгнення армії росії на територію України та збільшення митних ставок на деякі імпорتنі товари. Ці заходи у сукупності допоможуть відновити стабільність митних надходжень до державного бюджету.

Отже, формування доходів державного бюджету України за рахунок збільшення обсягів митних платежів є невід'ємною частиною економічного розвитку країни та забезпеченні її фінансової безпеки. Висока ефективність митної системи сприяє не лише збалансуванню Державного бюджету України, але й підвищує конкурентоспроможність держави на світовому ринку, забезпечуючи сталість та стійкість її фінансової системи.

Список літератури

1. Державний веб-портал бюджету для громадян URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=3&year=2022&budgetType=CONSOLIDATED>
2. Легкоступ, І., Саїнчук, Н., & Соколюк, М. (2023). МИТНІ ПЛАТЕЖІ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. Економіка та суспільство, (52). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-43>

УДК 334

Антуф'єв Т. В.

здобувач вищої освіти 2 року навчання
за спеціальністю 072 фінанси, банківська справа та страхування
Хмельницький університет управління та права

Науковий керівник:

Рижук І. В.

к.ю.н, доцент
доцент кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права

РОЛЬ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ, ШЛЯХИ ЇХ РОЗВИТКУ ТА ПІДТРИМКИ

Малі та середні підприємства (далі МСП) відіграють важливу роль в економіці нашої держави. Вони є основним джерелом економічного зростання, зайнятості та інновацій. У воєнний час роль МСП стає ще більш значущою, оскільки вони є основою для відновлення економіки та забезпечення життєдіяльності всієї країни. Важливо зазначити що Україна, не перша країна яка опинилась в такій ситуації, тому ми можемо взяти за приклад досвід таких держав, який буде в подальшому корисним для світового розвитку, особливо для нашої держави, яка потерпає від російської агресії вже понад 8 років.

Вважаємо, що одним із найвизначніших прикладів є Німеччина, яка відновила свою економіку після Другої світової війни протягом відносно короткого періоду (з кінця війни до 1960-х років). Державна політика сприяла ліквідації дефіциту товарів, швидкому відновленню інфраструктури й промисловості та поверненню їх на світові ринки. США та “План Маршалла” відіграли значиму роль у цьому процесі.

Слід зауважити, що сучасна німецька держава активно допомагає мікро-, малим та середнім підприємствам. В своїй статті “Ведення бізнесу в постконфліктних зонах: чому МСП є ключовими”, Ешлі Харден та Гейл Цемах Леммон підкреслюють, що хоча підприємництво не є універсальним засобом для економічного зростання, ініціативи, спрямовані на розвиток МСП, можуть забезпечити стабільність та просування країн, які пережили конфлікти [1].

Щодо України, зауважимо, що згідно з урядовим порталом, в нашій державі малий та середній бізнес є ключовим елементом економіки, створюючи близько 64% загальної доданої вартості, забезпечуючи роботу для 81,5% працівників у сфері бізнесу та приносячи 37% податкових надходжень [2]. У 2019 році МСП склали 99,9% українських компаній та приносили 55% валового внутрішнього продукту країни.

Україна вже впровадила кілька програм для підтримки бізнесу під час воєнних дій, зокрема, звільнила підприємців від сплати ЄСВ у випадку відсутності доходу та від сплати земельного та екологічного податків для бізнесу у зоні конфлікту.

Також, уряд запустив проєкт єРобота, де можна подати заявку на отримання гранту для розвитку бізнесу. Ці кошти можуть бути використані на придбання обладнання, закупівлю сировини або оплату оренди приміщень.

Нещодавно програму міжнародної допомоги “EU4Business: конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП” підтримали 300 мікро- та

малих підприємств. Ця програма отримала фінансування від Європейського Союзу та Уряду Німеччини, а також підтримку від Мінцифри, Мінекономіки, GIZ, порталів Дія, Офісу з розвитку підприємництва та експорту, національного проєкту Дія.Бізнес та Фонду Східна Європа. Загальна сума грантів склала 150 тис. гривень.

Заявки на отримання гранту приймалися через портал Дія з 30 травня до 30 червня 2022 року. Переможці обирались комісією незалежних бізнес-експертів серед 1357 заявок на основі інтерв'ю з відібраними підприємствами.

Українські підприємці вже використовують надану фінансову допомогу для збереження та створення нових робочих місць, придбання або оновлення обладнання, закупівлі сировини та матеріалів, оплати оренди приміщень, лізингу обладнання та інших витрат, спрямованих на відновлення бізнесу.

Воєнні дії росії проти України спричинили серйозні збитки економіці нашої країни, але в той же час вони дали поштовх для розвитку бізнесу.

Згідно з дослідженнями, наразі понад 40% українських підприємців вирішили використовувати експорт як стратегію для подолання кризи, спричиненої війною. В рамках національного проєкту “Дія.Бізнес” зосереджено увагу на сильному експортному напрямі.

Нами було наведено лише поодинокі приклади державної підтримки МСП та обумовлено важливість такої державної політики. Із врахуванням зазначеного, важливо у подальшому використовувати позитивний досвід зарубіжних країн із його адаптацією та імплементацією в нашій державі.

Список літератури

1. Економічна правда. Роль підтримки МСП у відновленні післявоєнної економіки країн світу. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/11/22/694090/> (дата звернення: 14.12.2023).

2. Підтримка малого і середнього підприємництва. *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriyemnictva> (дата звернення: 14.12.2023).

УДК 330.101 +338.2

Гавриков Д.
аспірант,

Національний транспортний університет

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТУ В УМОВАХ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ

Економічний розвиток підприємства транспорту – це систематичний процес, спрямований на покращення ефективності, конкурентоспроможності та стійкості в галузі транспортної діяльності. Включаючи підвищення продуктивності, вдосконалення логістичних процесів, впровадження новітніх технологій та стандартів безпеки, економічний розвиток сприяє оптимізації ресурсів, розширенню ринкових можливостей та підвищенню прибутковості підприємства в умовах швидкозмінного економічного та технологічного середовища [1]. Взаємодія з інноваціями, врахуванням соціальних та екологічних вимог, підтримкою персоналу та управлінською гнучкістю стають важливими складовими успішного економічного зростання в галузі транспорту.

В умовах сучасного глобального середовища підприємства транспортного сектору стикаються з різноманітними викликами, зумовленими гібридними загрозами, що вимагають не лише адаптації, але й активного економічного розвитку. Гібридні загрози включають в себе не лише військові аспекти, пандемії, але й неформальні, непрямі аспекти, такі як кібератаки, інформаційні впливи, економічні санкції та інші небезпеки, що можуть суттєво впливати на транспортні компанії [2]. Розглядаючи важливі відмінності та вимоги, надзвичайно важливим є визначення стратегій, які допомагають підприємствам транспорту досягти стійкого та успішного економічного розвитку в складних умовах сучасного конкурентного середовища.

Особливо вразливими в умовах гібридних загроз підприємства транспорту стають до кібератак. Захист інформаційних систем та ефективна кібербезпека мають все більше значення і є невід'ємною частиною корпоративної стратегії розвитку, оскільки порушення цих систем може призвести до серйозних наслідків для безпеки пасажирів та ефективності транспортних операцій.

У зв'язку з ростом екологічної свідомості та змінами в регулюванні, підприємства транспорту повинні активно працювати над зменшенням впливу своєї діяльності на навколишнє середовище [3]. Використання екологічно чистих технологій, розвиток альтернативних джерел енергії та впровадження ефективних екологічних практик стають необхідністю.

Також одним із видів сучасних загроз є глобальна нестабільність та торговельні конфлікти. Зміни в міжнародних відносинах та впровадження тарифів можуть суттєво вплинути на логістичні ланцюги та вартість перевезень, тому транспортні компанії повинні враховувати геополітичні та економічні ризики, що можуть виникнути через торговельні конфлікти та глобальну нестабільність.

Для підвищення ефективності діяльності та зміцнення конкурентоспроможності підприємства транспортної галузі все активніше вживають заходів з адаптації та впровадження інновацій, особливо технологічних. Розвиток новітніх технологій, таких як автономні транспортні засоби, IoT та штучний інтелект вимагають посилення захисту від несанкціонованого доступу до конфіденційної інформації та забезпечення безпеки електронної інфраструктури [4].

Важливою складовою успішної діяльності транспортних підприємств у контексті гібридних загроз є забезпечення безпеки пасажирів та вантажів. Впровадження сучасних систем безпеки, включаючи технології виявлення загроз та контролю доступу, стає пріоритетом.

Отже, враховуючи вищезазначені аспекти, підприємства транспорту повинні формувати комплексні стратегії розвитку, орієнтовані на мінімізацію ризиків та підвищення стійкості до гібридних загроз. Гнучкість, інноваційність та партнерства зі зацікавленими сторонами стають ключовими елементами в успішній адаптації транспортних компаній до сучасних викликів глобального ринку.

Таким чином, у світі, де транспорт стає ключовим елементом глобального розвитку, економічне зростання підприємств цього сектору є актуальною та важливою проблемою. Важливо визначити, що економічний розвиток у цьому контексті – не просто питання виживання, але й стратегічний крок до сталого успіху. Запровадження інновацій, кібербезпеки, екологічної стійкості та ефективних стратегій управління є важливими елементами для забезпечення високого ступеня конкурентоспроможності підприємств транспорту. Тільки шляхом постійного вдосконалення та адаптації до нових викликів вони зможуть пройти шлях до

економічного успіху та зберегти свою важливу роль у розвитку світової торгівлі та інфраструктури.

Список літератури

1. Яновська В., Медина А. Особливості економічного розвитку транспортних компаній в умовах цифровізації. *Збірник наукових праць ДУІТ. Серія “Економіка і управління”*, 2023. Вип. 53. С.40-48.
2. Гречан А.П. Особливості функціонування транспортного підприємства як мікроекономічної соціально-економічної системи в умовах воєнного стану. *Науково-технічний збірник “Автомобільні дороги і дорожнє будівництво”*, вип. 112, 2022. С. 292-297
3. Комчатних О.В. Екологічні інновації як інструмент сталого розвитку транспортних підприємств. *Економічний простір*, 2021 (171), 32-36.
4. Гречан А.П., Сахацький Д.С. Інноваційні чинники розвитку підприємств транспорту. *Науковий журнал Науково-технічний збірник “Автомобільні дороги і дорожнє будівництво”*, 2023. Випуск 114. Частина 1. С. 186-191

УДК 658:005.5

Гречан А. П.

д.е.н., професор,

Національний транспортний університет

Білік В.

аспірант,

Національний транспортний університет

СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

Особливості сучасної концепції конкурентних переваг обумовлені необхідністю підприємств адаптуватися до непередбачуваних та комплексних викликів, що виникають внаслідок гібридних загроз. Військові дії, глобальні кризи, кібератаки, економічні труднощі та екологічні проблеми створюють особливі виклики для бізнесу, де здатність до інновацій, гнучкості та стратегічного управління стає визначальною для збереження конкурентоспроможності. Вирішення цієї проблеми стає важливим кроком для сталого розвитку підприємств, забезпечуючи їхню стійкість в надзвичайно складних умовах глобального простору. Крім того, у сучасному бізнес-середовищі, де технологічні, економічні та соціокультурні зміни відбуваються з надзвичайною швидкістю, концепція конкурентних переваг стає ключовою для успішності підприємств. Глобалізація, швидкі зміни у споживчих уподобаннях, роблять питання конкурентоспроможності вкрай актуальним та важливим для вивчення. Тому сучасна концепція конкурентних переваг визначається не лише продуктивністю та якістю продукції, але і низкою стратегічних факторів, що включають інновації, гнучкість та ефективне стратегічне управління.

Дослідження еволюції наукових підходів до розвитку теорії конкурентних переваг дозволяє виділити ринкову [1], ресурсну [2] та інституційну концепції [3]. Але всі зазначені концепції єдині в тому, що конкурентна перевага – це унікальна і важлива позиція, яку підприємство може встановити на ринку, що дозволяє йому вигравати у конкурентній боротьбі, привертати клієнтів та завойовувати стійку позицію в своїй галузі. Саме конкурентні переваги є стратегічною основою для досягнення успіху в бізнесі та забезпечення стійкості на ринку.

Особливістю сучасної концепції є те, що ці переваги базуються як на традиційних факторах, таких як низькі витрати виробництва, висока якість продукції, так і на специфічних, притаманних саме сьогодні – інноваційність, гнучкість та адаптивність до змін зовнішнього середовища, ефективне стратегічне управління та здатність діяти у глобальному вимірі.

Двигуном конкурентоспроможності у сучасному світі безумовно визначаються інновації. Підприємства, що активно вкладаються в дослідження та розвиток, створюють інноваційні продукти та послуги, стають володарями ключових чинників їхньої конкурентоспроможності. При цьому інновації визначаються не лише як впровадження нових технологій, нових продуктів, але, що надзвичайно важливо, і як творчий підхід до вирішення бізнес-завдань.

Гнучкість управління, його адаптивність стає важливим елементом конкурентоспроможності в умовах невизначеності, стрімких змін, обумовлених глобальними викликами. Підприємства, які здатні швидко реагувати на зміни у внутрішньому та зовнішньому середовищі, мають перевагу у формуванні стратегій та виборі оптимальних рішень.

Ключовим фактором успіху у формуванні конкурентних переваг підприємствами є стратегічне управління – прийняття рішень, які спрямовані на довгострокову перспективу. Ефективне стратегічне управління передбачає вивчення ринкових умов, конкурентного середовища та внутрішніх ресурсів підприємства. Розуміння цих аспектів дозволяє розробляти стратегії, спрямовані на досягнення конкурентних переваг, виробляти таку продукцію, яка відповідає потребам споживачів, та забезпечувати сталість у ринковому середовищі.

Сучасна концепція конкурентних переваг охоплює не лише внутрішній ринок, але й глобальний вимір. Підприємства, здатні до ефективного ведення бізнесу в міжнародному масштабі, володіють значною перевагою, використовуючи глобальні ринки та ресурси.

Отже, сучасна концепція конкурентних переваг визначається складною взаємодією інновацій, гнучкості та стратегічного управління. Підприємства, які успішно інтегрують ці елементи, визначають стандарти конкурентної боротьби і виграють її на відповідному ринку.

У світлі сучасних викликів, які ставлять перед підприємствами складні завдання, концепція конкурентних переваг виявляється необхідною для забезпечення їхнього успіху та стійкості. Інновації, гнучкість, стратегічне управління та глобальний вимір виступають як ключові складові, які формують конкурентоспроможність підприємств у швидкодинамічному гібридному середовищі. Здатність до постійного вдосконалення, адаптації до змін та креативного вирішення проблем стає фундаментом, на якому ґрунтується успіх у бізнесі. Основоположні принципи конкурентних переваг роблять підприємства не лише конкурентоспроможними сьогодні, а й створюють стратегічне підґрунтя для їхнього майбутнього розвитку в умовах невизначеності та гібридних викликів.

Список літератури

1. Кононенко Г.І. Ринкова концепція конкурентних переваг: традиційний і інноваційний аспекти. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Серія Економічні науки. – Випуск 11. 2016. С.392 – 395.

2. Коба М.О. Підходи до формування стійких конкурентних переваг підприємства. *Сучасні підходи до управління підприємством*, 2016. С.143-145.

3. Збарський В.К. Інноваційна спрямованість підприємства – забезпечення його конкурентних переваг. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія Економіка. Випуск 1(3). 2015. С. 90–96.

4. Пугачевська К. Й., Гомба М. В. Генезис сутності конкурентних переваг підприємства. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія Економіка. Випуск 1(13). 2020. С.113-118.

УДК 338.51

Дем'яненко Т. І.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри економіки та менеджменту,
Українська інженерно-педагогічна академія

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ

В умовах зростання економіки та збільшення кількості суб'єктів господарювання важливою умовою виживання підприємств у ринковому середовищі є раціональне управління витратами. Раціонально побудована система управління витратами на підприємстві дозволяє знизити собівартість продукції, виробляти безпосередньо оптимізувати рівень витрат на управління підприємством і на цій основі підвищити рівень фінансових результатів. Ця система пропонує великі можливості для розширеного відтворення.

Аналізуючи термін “управління витратами”, можна зробити висновок, що це цілеспрямований процес формування витрат за їх видами, місцем і супроводом, контроль рівня витрат і стимулювання їх скорочення [2]. Це важлива функція механізму будь-якого підприємства. Аналізуючи систему управління витратами, можна відзначити, що вона має функціональний та організаційний аспекти і включає наступні організаційні підсистеми: пошук та ідентифікація факторів економії ресурсів; розподіл витрат ресурсів; планування витрат за видами; облік та аналіз витрат; економія ресурсів і стимулювання зниження витрат. Ця підсистема управляється структурними підрозділами підприємства за розміром. Сьогодні ефективного управління витратами можна досягти шляхом досягнення гарних фінансових результатів підприємства. Це складний, багатовимірний і динамічний процес, що включає управлінські дії, спрямований на досягнення великих економічних результатів [1].

Створення ефективної системи управління витратами передбачає систематичний моніторинг фактичних витрат та їх поведінки під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів, прийняття рішень щодо вдосконалення структури собівартості продукції.

Зрозуміло, що система управління витратами суттєво відрізняється від традиційного бухгалтерського обліку, який орієнтований на складання фінансової звітності. На відміну від бухгалтерського обліку, який відображає результати минулої діяльності підприємства, система управління забезпечує контроль і аналіз поточної діяльності підрозділу, дозволяючи виявити взаємозв'язок між витратами, обсягом виробництва і рівнем прибутку і, відповідно на основі цього швидко планувати майбутню діяльність. Тобто у своїй основі система управління витратами орієнтована на майбутнє [3].

Інша відмінність системи управління витратами від фінансового обліку полягає в тому, що вона може бути спрямована на внутрішніх і зовнішніх користувачів інформації, а її ведення суворо регламентується нормативними актами державних

органів. Система управління витратами, при управлінні виробничо-збутовою діяльністю, спрямована на задоволення внутрішніх потреб підприємства. Система управління витратами не обмежена у виборі методів і розробляється виходячи з особливостей організаційної структури, тактичних і стратегічних цілей підприємства, технології виробництва, вимог виробничого процесу тощо.

Список літератури

1. Дем'яненко, Т. (2023). Формування стратегії розвитку підприємств. Науковий збірник “InterConf” , (180), 15–17.
2. Крушельницька О. В. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах / О. В. Крушельницька // Вісник ЖДТУ.– 2010.– № 1.– С. 125 – 129.
3. Спіцина В. В., Сіренко Н. М. Механізми управління витратами сільськогосподарських підприємств в умовах економічної невизначеності // Молодий вчений. 2017. № 1. С. 705-709.

УДК 331.2 +338.2

Коба А. А.

аспірант,

Національний транспортний університет

**ФУНКЦІЇ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ З УРАХУВАННЯМ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ
НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ**

В умовах посилення гібридних загроз, які пов'язані з військовою агресією росії проти України та введенням воєнного стану в країні, ключовими викликами для нинішньої національної економіки є падіння виробництва, ріст числа безробітних, послаблення стійкості державних фінансів, що безумовно відображається на всіх аспектах господарювання підприємств. Значущі зміни претерпівають також і функції заробітної плати, відображаючи складний характер сучасного безпекового середовища. Заробітна плата стає не лише засобом економічного стимулу, але й ключовим фактором у забезпеченні національної стійкості. Зокрема, вона може використовуватися як інструмент політичного впливу та контролю, де державні чи неурядові інституції можуть маніпулювати заробітною платою для досягнення своїх стратегічних цілей, таких як вплив на громадянське суспільство, збройні сили чи економічні процеси. В таких умовах підвищується роль заробітної плати у забезпеченні сталої соціально-економічної структури та міцного внутрішнього порядку, враховуючи не тільки економічні, але й безпекові аспекти, що підсилює необхідність нового підходу до її регулювання в умовах гібридних загроз.

Правові засади визначення заробітної плати і класифікації її функцій закріплені у преамбулі до Закону України “Про оплату праці” – це відтворювальна і стимулююча функції [1]. У наукових дослідженнях [2, 3] науковці додатково виділяють регулюючу, соціальну, оптимізаційну, функцію формування платоспроможного попиту населення. В роботі [4] автор пропонує ще такі функції заробітної плати, як збереження зайнятості, запобігання безробіттю ціною зниження заробітної плати, забезпечення соціальних гарантій; збереження попереднього статусу, пов'язаного з попереднім робочим місцем; стримування інфляції (через затримку виплати заробітної плати); перерозподіл зайнятих по галузях і сферах економіки; поширення нелегальної та вторинної зайнятості; посилення мобільності робочої сили.

Але заробітна плата, окрім своїх очевидних функцій як економічного стимулу для працівників та механізму розподілу доходів, також може виконувати важливі ролі в контексті національної безпеки, особливо у сучасному середовищі, де економічні та безпекові аспекти надзвичайно тісно взаємопов'язані. Вважаємо, що функції заробітної плати, враховуючи сучасний стан нашої країни, повинні відображати особливості, які мають важливий вплив на національну безпеку (табл.1).

Таблиця 1. Функції заробітної плати з урахуванням гібридних загроз національній безпеці

№ з/п	Функція заробітної плати	Сутність функції заробітної плати
1.	Забезпечення соціальної стабільності	Забезпечення адекватного рівня заробітної плати може сприяти соціальній стабільності, зменшуючи ризики соціального невдоволення та неспокою. Стабільне суспільство важливе для національної безпеки, оскільки воно сприяє уникненню внутрішніх конфліктів та загроз громадського порядку.
2.	Мотивація до військової служби	Задоволення потреб працівників у сфері оборони та військової служби адекватною заробітною платою може бути важливим фактором у забезпеченні армії кваліфікованим та відданим персоналом.
3.	Зменшення економічної вразливості	Адекватна заробітна плата може допомагати зменшити економічну вразливість нації, що може виникнути внаслідок низького рівня життя та бідності. Забезпечення економічної стійкості сприяє збереженню національної безпеки.
4.	Оптимізація міграційної політики	Заробітна плата може впливати на міграційну політику. Забезпечення конкурентоспроможної оплати може утримати кваліфікованих працівників у країні та запобігти “відтоку мозків”, що є важливим аспектом національної безпеки.
5.	Протидія корупції	Адекватна оплата праці може допомагати у протидії корупції, яка може бути загрозою національній безпеці. Зменшення економічної нерівності та створення чесних умов праці може впливати на рівень
6.	Забезпечення інноваційного розвитку	Заробітна плата може служити як стимул для інновацій та розвитку важливих секторів економіки, включаючи ті, що мають стратегічне значення для національної безпеки, такі як наука, технології та оборона. корупції у суспільстві.

Загрози національній безпеці можуть виникати, якщо заробітна плата не відповідає соціальним та економічним потребам нації, що підкреслює важливість виваженого та ефективного управління цим аспектом в контексті загроз та викликів.

Отже, зміни функцій заробітної плати в умовах посилення гібридних загроз стають необхідною реалією для сучасного суспільства та національної безпеки. Заробітна плата, крім традиційної ролі відтворення та стимулювання праці, стає важливим інструментом в сфері соціально-економічної і політичної безпеки. Зміни у її функціях враховують гібридні загрози, такі як військові дії, політичні втручання, інформаційна війна та соціальні трансформації. Забезпечення адекватної та справедливої заробітної плати стає стратегічно важливим для підтримки соціальної стабільності, запобігання корупції та збереження національної єдності в умовах гібридних викликів. Гнучкість у відповіді на зміни у глобальному середовищі та

вдосконалення механізмів регулювання заробітної плати є невід'ємною частиною стратегії національної безпеки в епоху гібридних загроз

Список літератури

1. Про оплату праці: Закон України від 24 березня 1995 р., № 108/95-ВР (зі змінами) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>. (Дата звернення 7.12.2023р.)

2. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини: [підручник] К.: Знання, 2016. – С. 274-291.

3. Завіновська Г. Т. Економіка праці: [навч. посібник] К.: КНЕУ, 2013. 300 с.

4. Колот А. М. Організаційно-економічний механізм регулювання заробітної плати і шляхи його вдосконалення (на матеріалах промислових підприємств України): автореф. дис.д.е.н. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=business_economic_science&id=3997&start=1 4. (Дата звернення 10.12.2023р.)

УДК 338

Костенюк Ю. Б.

к.е.н., доцент

доцент кафедри підприємництва,
корпоративної та просторової економіки

Негуляєва Л. С.

здобувач вищої освіти

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО КОНДИТЕРСЬКОГО РИНКУ

Ринок кондитерських виробів України за насиченістю та асортиментом наближається до позицій європейських країн. Він представлений великими, середніми, малими підприємствами, серед яких є лідери і провідні компанії. Український ринок кондитерських виробів сформувався достатньо давно і характеризується високим рівнем конкуренції за рахунок великої кількості кондитерських компаній, завдяки чому на ринку є широкий асортимент продукції, який постійно оновлюється відповідно до вимог споживачів. Проте, обсяг продукції у 2020 р. склав 696,6 тис тон і скоротився по всіх групах в порівнянні з самим успішним 2019 р. на 23,8%.

Це сталося через пандемію, загострення політичної ситуації в зв'язку з воєнними діями, починаючи з 2014 р. і дотепер, через зростання цін на сировину, через міграцію населення близько 20% важливих для українського ринку підприємств закрилася, багатьом довелося переорієнтуватися на інші ринки. У той же час, через зниження реальних доходів населення знизилась його купівельна спроможність, і, як наслідок, впав попит на кондитерську продукцію. Грошовий обсяг продажів за результатами аналізу, в 2018 р. склав 16,387 млрд грн, у 2019 р. – 20,5 млрд грн, тобто у порівнянні з 2018 р. кондитерський ринок України зріс у грошовому виразі на 25,1%. 2021 р. у порівнянні з 2020 р. збільшився за рахунок підвищення цін. Як відмічають автори статті, частка України на світовому кондитерському ринку складає близько 93 млрд дол або 0,9%. Встановлена

потужність в галузі знаходиться на рівні 1 млн тон, виробничий потенціал використовується не в повному обсязі [1, с.29].

Таблиця 1. Динаміка виробництва продукції кондитерською галуззю України за 2016-2020 рр.

Групи кондитерських виробів	2016	2017	2018	2019	2020	Зміна 2020/2019
Група борошняних кондитерських виробів, тис т	474,1	500,1	499,1	499,7	472,3	99,6%
Частка групи в загальному виробництві, %	56,4	56,9	56,2	54,7	67,8	+13,1 в.п.
Група шоколадних кондитерських виробів, тис т	189,8	199,5	209,0	223,3	142,1	63,6 %
Частка групи в загальному виробництві, %	22,6	22,7	23,5	24,4	20,4	- 4,0 в.п.
Група цукрових кондитерських виробів, тис т	176,3	177,5	179,7	190,9	110,6.	57,9%
Частка групи в загальному виробництві, %	21,0	20,2	20,5	20,9	15,9	- 5,0 в.п.
Разом, тис т	840,2	877,1	887,8	913,9	696,6	76,2%

Джерело: авторська розробка на основі [2]

На ринку України представлено близько 2 тис найменувань продукції, які об'єднують в три групи: борошняних, шоколадних і цукрових виробів. Якщо у виробі є борошно, то це група борошняних; якщо в складі є какао, то це група шоколадних; вироби з цукру об'єднують в групу цукрових. В структурі кондитерських виробів більше 50% припадає на борошняні вироби, біля треті – на шоколадні, решта – на цукристі (табл. 1).

Отже, важливими тенденціями розвитку українського кондитерського ринку фахівці вважають: посилення конкуренції через зниження темпів приросту споживання продукції на світовому ринку; відкриття нових експортних напрямів, розширення присутності на іноземних ринках; скорочення обсягів споживання кондитерських виробів на основі цукру; зростання кількості малих пекарень, які можуть легко змінювати асортимент продукції відповідно до запитів клієнтів; популярність пекарень-кафе, де можна не тільки купити свіжий кондитерський виріб, але і тут же спробувати його [3].

Отже, основними факторами управління стратегічним розвитком ринку кондитерських виробів вважаємо: широке застосування сучасних технологій з високим ступенем автоматизації при виробництві напівфабрикатів, що дозволяє випускати великий спектр продукції високої якості; зростання цін на основну сировину для виробництва продукції; дотримання виробниками більш високих вимог до виробництва, підтримку своєї репутації, іміджу, торгової марки та бренду; зростання експортної направленості в галузі.

Список літератури

1. Kilnitska O.S., Kravchuk N.I, Kutsmus N.M. Confectionary market in Ukraine: trends and development prospects. *Ekonomika APK*. 2018. №11. P.29-43
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистичний збірник Промисловість України за 2021 р. URL: www.uk-rstat.gov.ua
3. Шкурко Ю. Ринок кондитерської продукції: тренди та успішні рішення. Матеріали міжнародної конференції “Кондитерський бізнес 2022”. 17.11.2022. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/rynok-konditerskoj-produkcii-trendy-i-uspeshnye-resheniya-tezisy-s-vystupleniya-pro-consulting-na-konferencii-konditerskij-biznes-2022>

УДК 658

Рачинський О. В.

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
Хмельницький національний університет

АВТОМАТИЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Беззаперечним фактом забезпечення належного рівня фінансової стійкості машинобудівних підприємств є використання систем автоматизації фінансового аналізу за допомогою яких здійснюється оцінка відповідних показників, їх порівняння в динаміці визначення тенденцій тощо. Інформаційні дані можуть бути отримані за обраними методиками із врахуванням чинників впливу на тенденцію зміни того чи іншого показника. Від ефективності автоматизації процесів оцінки фінансової стійкості машинобудівних підприємств залежить не тільки якість, оперативність інформаційного забезпечення, але й управлінські рішення менеджменту, спрямовані на реалізацію шляхів забезпечення належного фінансового стану та підвищення фінансової стійкості.

На сьогодні до наявних програмних продуктів автоматизації в системі управління підприємством є ряд вимог, які базуються на необхідності своєчасного та повного забезпечення необхідною інформацією менеджерів підприємства; проведенні оцінки та аналізу фінансових показників діяльності підприємства; здійсненні прогнозування усіх сфер діяльності господарюючого суб'єкта; можливості вчасного коригування відхилень на основі удосконалених процесів моніторингу та контролю оціночних показників; можливості прийняття вдалих управлінських рішень тощо.

Дотримання нормативних вимог до розробки і впровадження інформаційних систем обліку і аналізу повинно забезпечити: систематизацію механізмів ведення обліку та аналізу на підприємстві; розширення асортименту інформаційних послуг, а саме: інформаційне забезпечення управлінських рішень стосовно фінансового забезпечення підприємства через реалізацію процедур розрахунку показників, які характеризують фінансову безпеку підприємства [1, с. 204].

Особливу увагу варто приділяти прибутку як головному результату діяльності та чиннику в стимулюванні подальшого зростання ефективності виробництва. Також в основі забезпечення фінансової стійкості лежить рух грошових засобів, що за правильної організації здатний забезпечити безперервний процес виробництва, який

позитивно вплине не лише на показники фінансової стійкості підприємства, але й на його діяльність у цілому [2, с. 371].

Автоматизовані системи оцінки фінансового стану підприємства та фінансової стійкості зазвичай є компонентами програмних засобів опрацювання облікових інформаційних даних. Водночас, є окремі, так звані автономні програми для проведення аналізу та оцінки параметрів фінансового стану господарюючого суб'єкта, специфікою яких є імпортування джерел інформації із обраної системи автоматизації бухгалтерського обліку. Дані програмні продукти характеризуються універсальністю, можливістю швидкої адаптації до специфіки ведення обліку та аналізу на підприємствах. Більшість із них надають змогу сформулювати інвестиційні проекти, бізнес-плани із визначенням рівня результативності ведення фінансово-господарської діяльності та рівня фінансової стійкості машинобудівного підприємства. Системи автоматизації фінансового аналізу є складовими програмних розробок багатьох компаній [3].

Окремі підприємства віддають перевагу саме тим інформаційним системам аналізу фінансового стану та фінансової стійкості в яких можна вносити зміни в алгоритм обчислення того чи іншого показника, користуючись власною методикою або видозмінюючи, вже наявну, методику оцінки окремих показників. Серед автоматизованих систем для аналізу фінансового стану, зокрема фінансової стійкості, управлінці і керівники машинобудівних підприємств обирають універсальні програми, які можна швидко адаптувати, відповідно до специфіки ведення бізнесу та, в розрізі, галузевих особливостей.

Невеликі за обсягами підприємства використовують такі програмні продукти як “Excel Financial Analysis” та “Фінансовий аналіз + Оцінка бізнесу”, за допомогою яких проводиться розрахунок фінансових коефіцієнтів, формуються графіки, діаграми, таблиці, а також, так як і в більшості програмних продуктів, є можливість експорту даних з 1С [4, с. 85].

Розглядаючи питання автоматизації процесів оцінки та підвищення фінансової стійкості машинобудівних підприємств та шляхів її забезпечення, важливим є упорядкування документообігу, який виступає інформаційним базисом здійснення аналітичних розрахунків. В даному контексті мова йде про такі поняття як комунікативне середовище, інформаційно-методичне забезпечення, інформаційний потік, канали та носії інформації, а також інформаційні технології.

Список літератури

1. Аніловська Г. Я., Петрина О. Б. Стандартизація та автоматизація аналітичних процедур у системі фінансового убезпечення підприємств. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2010. № 2. С. 196–204.
2. Ковальчук Н. О., Руснак Т. В. Фінансова стійкість вітчизняних підприємств як передумова їх стабільного функціонування. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип.11. С. 368–371.
3. Набатова Ю. А., Малачевська К. О. Автоматизація аналізу та прогнозування фінансових результатів підприємства. *“Ефективна економіка”*. 2020. №12. URL : http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/12_2020/82.pdf.
4. Заросило А. П. Сучасні інформаційні технології для аналізу господарської діяльності підприємств. *Економічний вісник*. 2016. № 4-2(04). С. 82–86.

УДК 658.8

Сахацький Д.
аспірант,

Національний транспортний університет

ПРИНЦИПИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

У сучасному світі транспорт стає не лише катализатором господарського зростання, але й ключовим елементом міжнародної логістики та глобальної взаємодії. В епоху стрімкого технологічного прогресу і глобальних трансформацій, які супроводжуються посиленням гібридних загроз, інновації стають ключовим чинником успіху для підприємств транспортного комплексу. Необхідність подолання наслідків світової пандемії, військова агресія росії проти України, інші сучасні виклики та конкуренція вимагають від компаній не лише адаптації, але й активного залучення до процесів інноваційного розвитку.

Зі стрімким розвитком технологій та нестримними змінами в економіці, галузь транспортного комплексу стає ареною, де інновації необхідні як ніколи раніше. Зростаючі вимоги до логістичних послуг, технологічні переваги конкурентів, а також нагальні екологічні та енергетичні проблеми змушують підприємства транспортної галузі переосмислювати свої стратегії. Для досягнення високих результатів і сталого зростання, підприємства транспортного сектору повинні керуватися низкою принципів інноваційної діяльності.

Принципи – це основні правила, яких мають дотримуватися суб’єкти під час ухвалення господарських рішень. Принципи є основною формою цілеспрямованого використання об’єктивних законів в практиці управління [1].

З урахуванням особливостей сучасного стану та специфіки підприємств галузі і галузі в цілому, вважаємо, що принципи інноваційного розвитку для підприємств транспортного комплексу повинні враховувати великий рівень технічної складності та потреб цієї галузі, роблячи акцент на технологічній вдосконаленості, гнучкості та сталості в умовах постійних змін. З огляду на це, пропонується використовувати для забезпечення інноваційного розвитку транспортних підприємств такі принципи (рис. 1).

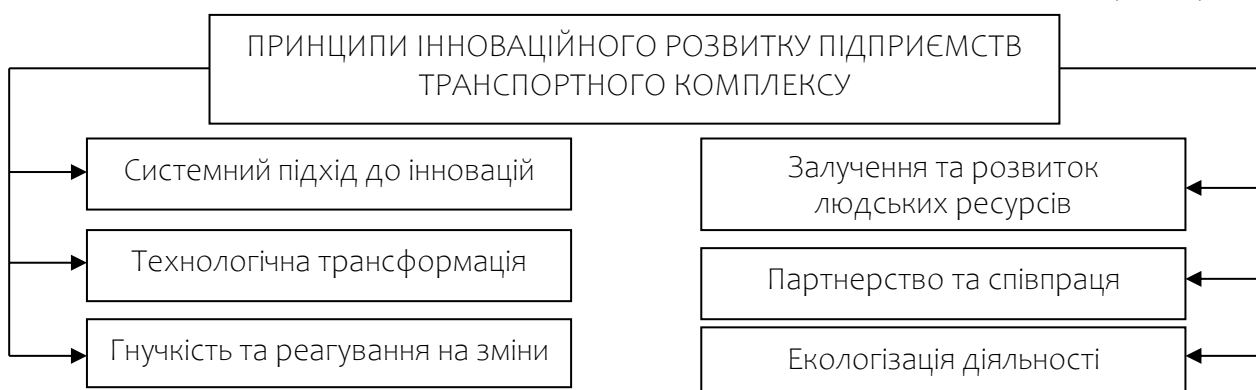

Рис. 1. Принципи інноваційного розвитку підприємств транспортного комплексу

Принцип системного підходу – це один з головних принципів, який передбачає, що розвиток транспортного комплексу вимагає комплексного підходу до інновацій, враховуючи всі аспекти діяльності від логістики та технічних рішень до екологічної стійкості. Важливо розглядати інновації як систему, яка взаємодіє з усіма галузями підприємства.

Принцип технологічної трансформації полягає в тому, що прийняття передових технологій, таких як IoT, штучний інтелект, автономні транспортні засоби, є

важливим для підприємств транспорту. Впровадження цих технологій дозволяє покращити ефективність, безпеку та управління всією логістичною ланкою.

Принцип гнучкості та реагування на зміни. Інновації повинні визначати гнучкість відповідної реакції підприємства на зміни в економіці, законодавстві та вимогах ринку. Здатність швидко адаптуватися та реагувати на нові виклики стає ключовою умовою для сталого розвитку.

Принцип залучення та розвитку людських ресурсів. Інноваційний розвиток вимагає висококваліфікованого персоналу. Залучення, навчання та розвиток працівників є важливою складовою успішної стратегії інноваційного підприємства.

Принцип партнерства та співпраці. Встановлення партнерств з іншими компаніями, науковими установами та урядовими організаціями дозволяє підприємствам обмінюватися ідеями, ресурсами та впроваджувати спільні інноваційні проекти.

Принцип екологізації діяльності. Інновації повинні спрямовуватися на розробку, впровадження і розвиток екологічно безпечних і енергоефективних засобів і технологій. Зменшення впливу на навколишнє середовище є не тільки етичним вибором, але й ключовим елементом конкурентоспроможності.

Отже, у світлі сучасних викликів та швидкозмінного середовища транспортного комплексу, інновації стають ключовим стимулом для забезпечення сталого розвитку підприємств цієї галузі. Запропоновані принципи інноваційного розвитку враховують особливості транспортного сектору, де технології, екологія та гнучкість є ключовими факторами конкурентоспроможності. Впровадження системного підходу, технологічної трансформації, гнучкості та реагування на зміни, розвитку людських ресурсів, партнерства та екологічної усвідомленості визначає нову еру для транспортних підприємств. Ці принципи дозволяють не лише виживати в умовах глобальних викликів, жорсткого посилення конкуренції, але й стати лідерами, які визначають стандарти у власній галузі. Важливо зауважити, що інновації не є одноразовим заходом, але постійним процесом, який вимагає від підприємств транспортного комплексу готовності до змін та відкриття для новаторських рішень. Тільки такий підхід дозволяє досягти високих стандартів якості, ефективності та сталості, необхідних для успішного функціонування в умовах сучасних викликів.

Список літератури

1. Голишева Є. О. Принципи формування організаційно-економічного механізму управління споживчим капіталом промислового підприємства. Ефективна економіка № 7, 2012. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1294>

УДК 334.7

Сеник І. С.

аспірантка кафедри менеджменту та адміністрування,
Хмельницький національний університет

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ БІЗНЕС-ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Зважаючи на високий рівень невизначеності, що є невід’ємним складником будь-якої економічної системи на етапі функціонування ринкових відносин, швидкість здійснюваних фінансово-економічних операцій, складність умов функціонування суб’єктів господарювання, необхідна адаптація, вдосконалення та розробка комплексної бізнес-діагностики підприємства. Під час діагностики визначаються стратегічні проблеми підприємства й причини їх виникнення. Також діагностику

розглядають як етап дослідження проблемної ситуації функціонування будь-якого об'єкта на основі проведеного моніторингу [1, с. 305].

У ході діагностичного дослідження аналітику доводиться мати справу з великими інформаційними масивами. Зміст інформації, її достовірність, своєчасність впливають на прийняття ефективного управлінського рішення, тому необхідно в процесі діагностування оптимізувати структуру інформації.

Існує достатньо великий перелік методів, рекомендований для обробки інформації, виявлення та визначення проблеми, а саме: спостереження, вивчення наданих в розпорядження документів, само-діагностика, фотографія робочого дня, хронометраж, Mind Mapping, SWOT-аналіз, PEST-аналіз, SLEPT-аналіз, дерево цілей, контент-аналіз, коефіцієнтний фінансовий аналіз, використання матриць (Ансоффа, GE/McKinsey, БКГ), причинно-наслідковий аналіз (діаграма Ісікави), декомпозиція бізнес-процесів (IDEFo, DEF3, DFD, ARIS), соціометричний, сценарний аналіз; анкетування, інтерв'ювання, бенчмаркінг та ін. [2, с. 13-14].

Система діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства базується на використанні алгоритмів, технологій, методів і показників економічного аналізу, побудованих на інформаційній базі господарського обліку. Можна визначити такі завдання бізнес-діагностики в загальній системі управління підприємством: вивчення характеру дії економічних законів, визначення закономірностей і тенденцій розвитку економічних систем макrorівня; комплексне обґрунтування всіх бізнес-проектів і стратегій підприємства; контроль за досягненням цільових орієнтирів діяльності, за ефективністю використання ресурсів; пошук резервів підвищення результативності економічної системи підприємства; прийняття управлінських рішень щодо реалізації виявлених резервів [3, с. 21].

У процесі діагностики економічного стану суб'єкта господарювання необхідно чітко виокремити об'єкт дослідження, його мету та завдання, а також обрати найбільш прогресивні методи дослідження. Залежно від масштабів, цілей та напрямів діагностика може поділятися на: експрес-діагностику, комплексну діагностику та діагностику банкрутства. Експрес-діагностика проводиться з метою отримання невеликої кількості ключових та найбільш інформативних показників, аналіз яких дозволяє отримати достатньо чітку та об'єктивну картину поточного стану підприємства. Така діагностика дозволяє виявляти назріваючі проблеми та розробляти можливі напрями виходу з критичних ситуацій.

Комплексна діагностика підприємства дозволяє оцінити всі або переважну більшість наявних господарських процесів. Разом з тим, вона є досить трудомісткою, а тому зазвичай проводиться сторонніми консультантами. Діагностика банкрутства – система цільового фінансового аналізу, спрямована на виявлення передумов кризового стану підприємства [4, с. 152].

Список літератури

1. Городня Т. А., Петрівський В. Б. Комплексна діагностика результативності підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 11. С. 304–307.
2. Веретенникова Г. Б., Омелаєнко Н. М. Методи діагностики та прогнозування розвитку підприємства : навч. посіб. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 190 с.
3. Бізнес-діагностика підприємства : навч. посіб. / [Г. О. Швиданенко, А. І. Дмитренко, О. І. Олексюк та ін.]. Київ : ХНЕУ, 2008. 344 с.
4. Казачков І. О. Сучасні підходи до проведення економічної діагностики підприємства. *Вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2013. С.148–153.

УДК 352:330.3:316.4

Капраль А. Р.

аспірант,

Національний лісотехнічний університет України

Науковий керівник:

Луців Н. Г.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри економіки підприємства,

Національний лісотехнічний університет України

РОЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ

Циркулярна економіка або економіка замкненого циклу щодня набуває вагомого значення в контексті нової соціально-економічної парадигми загальної концепції сталого розвитку. На сьогодні територіальні громади, де люди живуть, працюють, споживають і використовують природні блага, відіграють базову роль у процесі трансформації країни, оскільки займають основоположне місце в прийнятті рішень для підтримки соціально-економічного зростання, розвитку добробуту та екологічних переваг.

З 2014 року в Україні відбувається процес “децентралізації” - передача повноважень та фінансів від державної влади якнайближче до людей - органам місцевого самоврядування. Цей процес дозволив формувати відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування значний дієвий і спроможний інститут місцевого самоврядування на базовому рівні – об’єднані територіальні громади (ОТГ). Впродовж 6 років реформи утворено 1469 ОТГ, у які добровільно об’єдналися 4882 громад [1].

В умовах завершення процесу децентралізації територіальні громади перетворились із об’єкта управління на суб’єкт управління і за цих умов мають можливість самостійно забезпечувати розвиток відповідних територій. Місцеві органи управління отримали можливості та мотив для належного виконання як власних, так і делегованих повноважень. Вперше в своїй новітній історії територіальні громади несуть відповідальність за економічний розвиток території, місцеву соціальну сферу та збереження навколишнього середовища.

Поняття циркулярної економіки з’явилося 1990 р. як нова стратегія сталого розвитку і можлива альтернатива класичній економіці. Донедавна у світі панівною була формула лінійної економіки за принципом “take, make, use and waste” (“добути, виробити, використати і викинути”). У той час принципи економіки замкнутого циклу мали вигляд 3R: reduce (скорочення); reuse (повторне використання); recycle (переробка) [2].

Циркулярна економіка характеризується створенням нових альтернативних економічних підходів, завданням яких є мінімізація негативного людського впливу на довкілля [3]. У лінійній економіці ресурси видобуваються, обробляються,

споживаються, а потім викидаються як відходи, що часто призводить до погіршення стану навколишнього середовища та виснаження ресурсів. Циркулярна економіка пропонує альтернативний підхід, спрямований на те, щоб відокремити економічне зростання від споживання ресурсів, одночасно сприяючи сталим практикам, які відновлюють і повторно використовують матеріали.

Основоположними ідеями циркулярної економіки є: відновлення ресурсів, вторинна переробка матеріалів та перехід до використання відновлюваних джерел енергії, таких як сонячна, вітрова та гідроенергія. Циркулярна економіка глибоко взаємопов'язана з принципами сталого розвитку. За своєю суттю циркулярна економіка є відновлювальною та регенеративною системою, яка прагне наслідувати цикли природи. Ця зміна вимагає фундаментального перегляду дизайну продукту, управління ланцюгом постачання і моделей споживання, зокрема, поводження з відходами [3; 4].

Стратегія сталого розвитку України до 2030 року орієнтована на вектори, визначені в Стратегії сталого розвитку “Україна — 2020” (Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015) та є документом довгострокової дії, що ґрунтується на сучасних міжнародних принципах співіснування людства і довкілля, і в якому визначені мета, завдання та пріоритетні напрями поступального розвитку українського суспільства на шляху забезпечення збалансованості економічних, соціальних та екологічних чинників [5].

В результаті адаптації Цілей сталого розвитку до умов України було підготовлено Національну доповідь “Цілі сталого розвитку: Україна”, в якій було визначено національну систему Цілей сталого розвитку [6]. Ця система містить 17 цілей, 86 завдань національного розвитку і 172 показники для їх моніторингу [7].

Підводячи проміжкові висновки можна стверджувати, що використання підходу “згори донизу” (“top-down”), який охоплює системні зміни шляхом впровадження законодавчих, регулятивних та інформаційно-просвітницьких ініціатив є на достатньому рівні, проте прекрасно прописані завдання багатьох документів залишились здебільшого не виконаними в попередні періоди або виконуються з дуже низькою ефективністю.

Коли йде мова про планування сталого розвитку у територіальній громаді в найкращому його прояві, то в першу чергу слід розуміти, що мова йде про планування місцевого еколого-економічного розвитку із орієнтацією на три складові – соціальне благополуччя, рівний доступ всіх жителів до публічних послуг, охорони здоров'я, чистоти довкілля, екологічної безпеки та захищеності.

На шляху до циркулярності кожна територіальна громада може досягти успіху за рахунок впровадження дорожньої карти, що включає планування, дії та моніторинг результатів.

Аналізуючи пріоритетні вектори прописані в стратегії сталого розвитку України до 2030 року для досягнення операційних цілей сталого розвитку найбільш затребуваним є питання поводження із твердими побутовими відходами що формуються в процесі діяльності домогосподарств. Можна сміливо стверджувати що економічне зростання територіальних громад буде пов'язане з широким застосуванням моделей “зеленої” економіки що включають сортування, переробку і скорочення ТВП. Це найбільш легкий шлях досягнення цілей сталого розвитку. Тут

кожен окремо взятий громадянин без вкладення додаткових ресурсів може вплинути на загальну ситуацію як в окремо взятій громаді так і в країні загалом.

Еколого-економічна успішність і готовність до переходу на засади циркулярної економіки територіальних громад може бути реалізована в короткостроковій перспективі завдяки зміні поведінки людей, домогосподарств та клопіткої праці над впровадженням дорожньої карти. Це дозволить проаналізувати, оцінити і сформулювати базовий потенціал для розвитку кожної територіальної громади. На жаль, провівши аналіз із використанням підходу “знизу догори” (“bottom-up”), мусимо стверджувати що існуючих кроків у цьому напрямку недостатньо.

Для швидкого циркулярного економічного зростання територіальних громад України потрібно провести переорієнтацію векторів економічного розвитку та змінити філософію мислення через впровадження циркулярних моделей з метою подолання усталених принципів лінійної економіки.

Імплементация циркулярних ідей у територіальних громадах дозволить забезпечити: ширшу інклюзивність населення; формування цінності людини; забезпечити благополуччя людей; вирішити питання поводження з відходами та подолання бідності; активне залучення до діяльності людей як проактивних громадян, а не тільки як споживачів; забезпечити прозорість даних і захист споживачів.

Циркулярна економіка пропонує новий, більш раціональний підхід щодо поводження з ресурсами, у тому числі і з відходами. Економіка замкненого циклу сприяє сталому управлінню природними ресурсами та допомагає формувати більш стійке і процвітаюче майбутнє для територіальних громад.

Зараз настав час повною мірою скористатися багатьма можливостями що отримали територіальні громади, щоб створити систему, яка може довгостроково працювати на економіку, суспільство та навколишнє середовище. Тому, сталий циркулярний еколого-економічний розвиток територіальних громад в Україні, так як і в розвинутому світі, має стати прямою компетенцією мешканців територіальних громад.

Список літератури

1. Постанова Верховної Ради України “Про утворення та ліквідацію районів”. Архів оригіналу за 21 липня 2020. Процитовано 1 вересня 2020; Нові райони: карти + склад. Архів оригіналу за 2 березня 2021. Процитовано 1 вересня 2020.).

2. Heshmati A. Review of the circular economy and its implementation. URL: <http://ftp.iza.org/dp9611.pdf>

3. Ruda, Maryana; Yaremchuk, Tetiana; Bortnikova, Maryana (1 червня 2021). Circular economy in Ukraine: adaptation of European experience. Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development (англ.) 2021 (1). с. 212–222. ISSN 2707-5710. doi:10.23939/smeu2021.01.212.

4. Гурочкіна, в. в.; Будзинська, м. с. (4 липня 2020). ЦИРКУЛЯРНА ЕКОНОМІКА: УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування (5). с. 52–64. ISSN 2617-5932. doi:10.33244/2617-5932.5.2020.52-64.

5. Стратегія сталого розвитку України [Електронний ресурс] // Open Library - открытая библиотека учебной информации. - 2015. - Режим доступу до ресурсу: <http://oplib.ru/random/view/953628>.

6. “Цілі сталого розвитку: Україна”. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/cilistalogo-rozvitku-ta-ukrayina>

7. Моніторинг показників досягнення ЦСР в Україні. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-10/prezentaciya-csr_22.10.2019_karmazina.pdf

УДК 332.338.24

Чухна П. В.

аспірант кафедри екологічної економіки та бізнесу,
Національний лісотехнічний університет України

Луців Н. Г.

к.е.н., доцент кафедри екологічної економіки та бізнесу,
Національний лісотехнічний університет України

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

На сучасному етапі розвитку економіки, перед суб'єктами лісового господарства України є ряд глобальних викликів, які включають зміну клімату, втрату біорізноманіття, забруднення довкілля та зниження продуктивності природних екосистем. У цьому контексті, діджиталізація лісового господарства є пріоритетним напрямом, який підвищує стале управління та оптимізацію використання лісових ресурсів [1, с. 20-30].

Лісове господарство - є важливою частиною світової економіки, яка забезпечує сировиною різні галузі економіки: будівництво, деревообробку, меблеву та паперову промисловість, а також енергетику. Ліси відіграють ключову роль у глобальній екології, оскільки є домівкою для багатьох видів рослин і тварин та ключовим фактором у регулюванні клімату.

Неефективний менеджмент - є однією з причин зменшення потенціалу біорізноманіття та зниження продуктивності системи лісового господарства України. Втрата лісових площ через нераціональне використання лісів, незаконну вирубку та зміни клімату призводить до зниження якості біосистем і погіршення екологічного балансу [2].

Діджиталізація пропонує ряд рішень для цих викликів, включаючи покращення моніторингу та управління, раціональне планування використання, охорони та відновлення лісів, оптимізацію користування ресурсами лісових екосистем. Цифрові технології, такі як дрони, сенсори та системи аналізу даних, можуть сприяти підвищенню продуктивності та забезпечити сталий розвиток лісового господарства. Діджиталізація лісового господарства сприяє не лише підвищенню ефективності виробництва, але й зменшує екологічний вплив на довкілля. Це включає зниження викидів вуглекислого газу через оптимізацію логістичних процесів, зменшення впливу вирубок на біорізноманіття, а також підвищення стійкості лісів до кліматичних змін.

У світі спостерігається зростаючий тренд до використання цифрових технологій у лісовому господарстві. Розвинуті країни впроваджують інноваційні рішення, які включають застосування дронів та інформаційних технологій (IT), зокрема IT-платформ, для управління лісовими ресурсами, та інтеграцію даних з різних джерел

для ефективного планування та управління. Діджиталізація лісового господарства - є ефективним способом покращення вирішення екологічних проблем та підтримки балансу між задоволенням економічних потреб та необхідністю охорони і збереження біорізноманіття.

У цьому контексті, діджиталізацію лісового господарства України доцільно здійснювати за такими напрямками:

1. Використання дронів та сенсорів. Сучасні дрони та системи дистанційного зондування здатні збирати велику кількість даних про стан лісів, включаючи інформацію про розподіл деревних порід, оцінку запасів деревини та виявлення ознак захворювань або шкідників [3, с. 133-145]. Це дозволяє швидко реагувати на проблеми та забезпечити їх усунення, що сприяє збереженню лісів та ефективному управлінню ресурсами.

2. Застосування систем інформаційних технологій (Information Technology, IT) та аналітики великих даних (Big Data). Сучасні IT-системи, які спеціалізуються на обробці великих обсягів даних (Big Data), забезпечують можливість глибокого аналізу та оптимізації процесів управління лісовим господарством. Використання аналітики великих даних допомагає у розробці стратегій сталого управління лісовим господарством, оптимізує процеси планування вирубки, охорони та відновлення лісів, ефективного розподілу ресурсів, а також сприяє точному прогнозуванню розвитку лісового сектору. [4, с. 245-260].

Отже, інтеграція цифрових технологій у систему лісового господарства України відкриває широкі можливості для підвищення ефективності його діяльності та екологізації. Використання дронів, дистанційного зондування, аналітики Big Data - є одним з інноваційних напрямів оптимізації процесів управління діяльністю суб'єктів лісового господарства України. Це дасть можливість знизити негативний вплив на довкілля та підвищити продуктивність лісових екосистем. Екологічні вигоди діджиталізації включають збереження біорізноманіття, ефективне використання природних ресурсів та захист екосистем. Економічний ефект діджиталізації відображається у зниженні витрат на ведення лісового господарства, охорону та відтворення лісів, зменшення трудомісткості праці персоналу; підвищення ефективності менеджменту лісового господарства.

Для подальшого розвитку діджиталізації у лісовому господарстві рекомендується зосередитися на розробці і впровадженні стандартів та протоколів для збору та обробки даних, а також на створенні міжнародних партнерств для обміну знаннями та досвідом. Це дозволить ефективно використовувати потенціал технологій для вирішення глобальних екологічних та економічних проблем.

Список літератури

1. Hansen E., Panwar R., Vlosky R. The Global Forest Sector: Changes, Practices, and Prospects. CRC Press, 2014. 582 с.
2. Digital Forestry: A White Paper. International Journal of Forestry Research. 2018. Vol. 2018, Article ID 8641785.
3. Application of Drones in Forestry. Journal of Forest Science. 2020. Vol. 66, No. 3, pp. 133-145.
4. The Role of Technology in Sustainable Forestry. Forest Ecology and Management. 2019. Vol. 448, pp. 245-260.

UDC 332.122

Ivanova T. V.

PhD, Associate Professor

Associate Professor of the Department of International Economics,
National Technical University of Ukraine
“Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute”

SURVEY OF THE POPULATION AND ENTERPRISES OF THE DANUBE REGION OF UKRAINE ON EXISTING PROBLEMS

The country's progress requires attention to regional issues and the promotion of international cooperation. The current political context and military events affecting the Danube Region emphasize the need for the public and businesses in Ukraine to be aware of the problems. This becomes key to their willingness to cooperate and make decisions in favor of the region's development.

The studies by Zilker F. [1] and Slavik A. [2] examine the activities of enterprises in the Danube Region. Bostan I. [3] identified a positive correlation between the economic, social and environmental performance of SMEs in the Danube Delta and the attraction of European funds through a survey of business representatives. However, according to our observations, insufficient attention has been paid to the awareness of Ukrainian communities and enterprises about the problems of the Danube region. Therefore, the purpose of the study is to examine the level of awareness of Ukrainian communities and enterprises about the problems of the Danube Region.

The survey involved representatives of communities and employees of enterprises operating in the Danube Region of Ukraine. The survey was conducted using an online questionnaire on the GoogleForms platform. The survey was conducted from August to October 2023.

The questionnaire covered the following aspects:

- Awareness of the problems of the Danube Region of Ukraine;
- The degree of criticality of the problems faced by the region;
- Familiarity with initiatives and projects to restore the Danube;
- A view of the impact of additional investments on the socio-economic development of the region;
- Awareness of business opportunities in the region;
- The importance of involving businesses in the development of the region;
- The importance of involving the public in the development of the region;
- Expediency of Ukraine's cooperation with the European Union for the development of the Danube Region.

As a result, 54 questionnaires were received (29 from enterprises and 26 from communities).

The main findings of the survey include the following:

1) The degree of awareness of the region's problems: The majority of enterprises (50% strongly agree and 38% partially agree) are aware of the region's problems, but only 12% reported incomplete or no knowledge of them. For communities, 56% are fully aware, 35% are partially aware, and only 4% do not have complete information about the problems.

2) Criticality of the problems: In most cases (51% of enterprises, 53% of communities), the problems of the region are considered critical. There is a small share of undecided respondents (3% of communities).

3) Awareness of existing initiatives: More than 78% of enterprises and 79% of communities are fully or partially aware of existing initiatives.

4) Impact of investments on regional development: 68% of enterprises consider investments to be effective, and 42% of communities consider attracting investments to be appropriate.

5) Business opportunities in the region: 76% of enterprises see some business opportunities, and 80% of communities have information about these opportunities.

6) Involvement of enterprises in the development of the region: The majority (43% of enterprises, 91% of communities) support the idea of involving enterprises in improving the region.

7) The role of communities in development: 95% of enterprises see a positive contribution of communities to the development of the region.

8) Ukraine's cooperation with the EU: Support for cooperation with the EU is high among enterprises (68%) and communities (77%).

The study focuses on understanding the importance of awareness of the problems of the Danube Region and their impact on socio-economic progress. This opens up new opportunities for policy makers, organizations and businesses active in the region. The findings provide valuable insights for understanding the perceptions of society and business about the challenges and opportunities for the region's development, which will serve as a basis for further planning and development. Future research could focus on developing practical strategies and recommendations for the government, NGOs and businesses aimed at the socio-economic development of the Danube Region in the current context.

References

1. Sielker, F. (2016). New approaches in European governance? Perspectives of stakeholders in the danube macro-region. *Regional Studies, Regional Science*, 3 (1), 88–95. DOI: <https://doi.org/10.1080/21681376.2015.1116957>

2. Slavic, A., & Berber, N. (2019). The role of training practice in improving organizational performance in selected countries of the Danube region. *Engineering Economics*, 30 (1), 81–93. DOI: <https://doi.org/10.5755/j01.ee.30.1.17857>

3. Bostan, I., Lazar, C.M., Asalos, N., Munteanu, I., & Horga, G.M. (2019). The three-dimensional impact of the absorption effects of European funds on the competitiveness of the SMEs from the Danube Delta. *Industrial Crops and Products*, 132, 460–467. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.indcrop.2019.02.053>

Іванунік В. О.

к. г. н., доцент кафедри географії та менеджменту туризму
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

Чубенко О. В.

студентка 619 групи спеціальності 242 “Туризм”
кафедри географії та менеджменту туризму
Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

РОЗВИТОК АКВАПАРКІВ ЯК ШТУЧНИХ АТРАКТИВНИХ ЛОКАЦІЙ АМЕРИКАНСЬКОГО ТУРИСТИЧНОГО РЕГІОНУ

Сучасний світогляд туристичних подорожей зазнав сильних змін стосовно їх сприйняття та очікувань. Суспільство прагне духовного та емоційного збагачення, відданості, екстриму, емоцій. На ринку аквапарків Американський регіон є одним з провідних, оскільки щороку відвідувачі підіймають місцеву та національну економіку на новий рівень. Авторами було виділено ТОП-14 найбільш стабільних та популярних аквапарків з 2012 по 2019 роки у Північній Америці, згідно зі щорічними статистичними звітами організацій TEA та AECOM. [1]

Варто зазначити, що всі вони розташовуються у Сполучених Штатах Америки. Якщо говорити про 2019 рік, то варто сказати, що в Північноамериканському регіоні спостерігається відносне деяке зниження кількості відвідувачів. Загалом північноамериканські аквапарки принесли до світової системи відвідувань 95,9 млн туристів, що складає 32,3% від світової кількості відвідувачів. Така позитивна цифра може завдячувати потужній рекламі закладів, постійному покращення та цікавим пропозиціям. [2]

На графіку динаміки загальних туристичних прибуттів північноамериканський аквапарків 2012 по 2019 рік, поданих на Рис. 1., очевидно, що кількість відвідувачів помітно коливалася, поступово зростаючи до 2015 року, досягнувши позначки у 13,4 млн осіб, що стало найвищим показником, потім різко скоротилася до 2017 року до 11,8 млн і вже у 2019 показник сягнув 12,2 млн. Причиною такого різкого скорочення стали вибори та інавгурація 45-го президента Сполучених Штатів Дональда Трампа, що на пряму не сподобалося багатьом туристам і викликало певний острів у подорожуючих.

Загальний приріст відвідувачів у 2019 році є від’ємним і становить -0,4%, в тому числі і окремо аквапарки характеризуються деяким коливанням у прирості.

Оцінюючи Аквапарки Північноамериканського було виявлено наступну закономірність: найбільш відвідувані аквапарки, в цілому, розташовані не тільки у передових містах Сполучених Штатів Америки. Американським лідером по кількості найпотужніших аквапарків є штати Флорида, зокрема – місто Орlando та Техас, в яких зосередилося аж 50% об’єктів, які сумарно надали 8,5 млн відвідувачів, що складає 70,1% від загальної кількості розважальних прибуттів до аквапарків Північної Америки. Інші ж штати, такі як Вірджинія, Джорджія, Нью-Йорк, Арізона, Нью-Джерсі, Огайо та Пенсільванія зосередили по 7,2% аквапарків кожен та 3,6 млн загальних прибуттів або 29,9%.

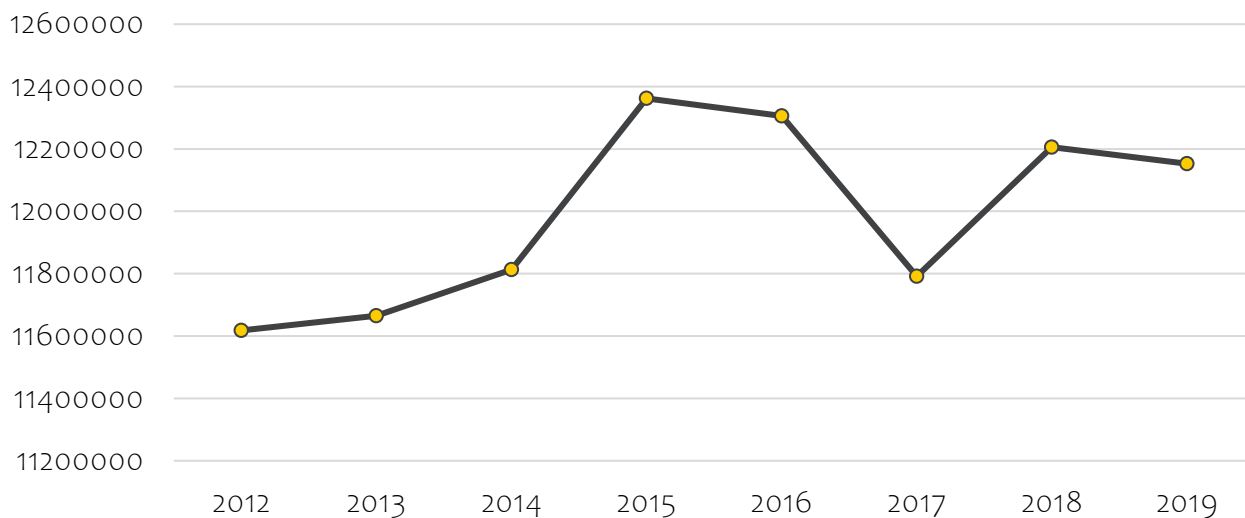

Рис. 1. Загальна кількість розважальних прибуттів до аквапарків Північної Америки (розробка автора)

Найбільш продуктивним став 2019 рік для Zoombezi Bay в Огайо, адже аквапарк провів ще один потужний сезон із зростанням на 6,4%, що вони пояснюють широким спектром факторів, включаючи кращу погоду, подальший успіх від доповнення Otter Banks у 2018 році та нові маркетингові кампанії, а відсоток приросту у порівнянні з 2012 роком зріс аж на 19,8%. Серед факторів, що сприяли цьому, був перехід на динамічне ціноутворення, покращений маркетинг і краща робота в цілому – доказ того, що стратегії, які впроваджують великі оператори, можуть також принести користь регіональним ринкам і невеликим паркам.

Що стосується Латинської Америки, то Південноамериканський регіон – це початківець у сфері розвитку аквапарків, оскільки ТЕА та АЕСОМ почали їх дослідження тільки з 2013 року. Не дивлячись на відносно короткий термін розвитку аквапарків, вони у Латинській Америці вже можуть конкурувати з популярними світовими. Зокрема, авторами було виділено ТОП-7 аквапарків Південної Америки, які можна вважати стабільними та показовими.

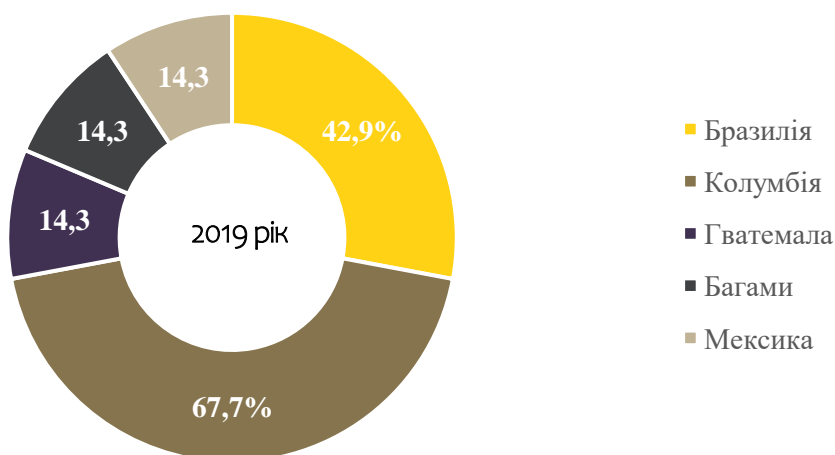

Рис. 2. Сегментація аквапарків Південної Америки по країнах (розробка автора)

Якщо говорити про 2019 рік, то показник загальної кількості відвідувачів помітно знизився, у порівнянні з 2018 роком на 239 тис. Загальний приріст відвідувачів є від’ємним і становить -2,8%, в тому числі і окремо аквапарки характеризуються деяким коливанням у прирості відвідувачів.

Проаналізувавши сегментацію аквапарків відповідно до країн, в яких вони розташовані, подану на Рис. 2., можна стверджувати, що Південноамериканським лідером по кількості найпотужніших Бразилія, в якій з об’єкти, що складає 42,9% серед усіх південноамериканських, що приносить регіону 4,2 млн відвідувачів у 2019 році загалом (або 50,6%). Такі країни, як Колумбія, Гватемала, Багами та Мексика зосередили по 1 аквапарку кожен, що склало 14,3% кожен та 4,1 млн загальних прибуттів або 49,4% від Південноамериканських аквапарків.

Станом на 2019 рік безсумнівним лідером є Thermas Dos Laranjais у Бразилії з кількістю відвідувачів у 1,9 млн. осіб, найменше ж гостей прийняв Parque Acuatico El Rollo у Мексиці – 525 тис.

З іншого боку, у Piscilago у Боготі, Колумбія, у 2019 році спостерігалось значне зниження відвідуваності на 11,5%, ймовірно, через економічні чинники. Економіка також була згадана Thermas dos Laranjas в Олімпії, Бразилія, в якій у 2019 році спостерігалось зниження відвідуваності на 6,4%, незважаючи на додавання нового комплексу гірок, але вона зберегла свою позицію №1 у рейтингу.

Варто сказати, що економічна складова неабияк вплинула на становище аквапарків у Латинській Америці. Деяке зниження у 2019 році якраз свідчить про те що туризм, особливо розважальний, є дуже залежним від зовнішніх економічних факторів. Більше того, багато вже сформованих аквапарків почали поступатися сучасним аналогам. Проте всі ці фактори не змінюють те, Південноамериканські аквапарки зуміли настільки сильно освоїти територію, абсолютно штучні локації, що викликало неабиякий фурор.

Таким чином, можна стверджувати, що аквапарки Американського регіону продовжують тримати планку, надаючи все більше можливостей для розвитку та популяризації штучних локацій, основну частку з яких зайняли у себе в регіоні аквапарки.

Список літератури

1. AECOM. Theme Index Report 2022 [Електронний ресурс] / AECOM – Режим доступу до ресурсу: <https://aecom.com/theme-index/>.
2. UNWTO. International Tourism Highlights [Електронний Ресурс] / UNWTO – Режим Доступу До Ресурсу: https://Tourlib.Net/Wto/WTO_Highlights_2020.Pdf.

Єфанова Д. В.

здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

**ОБЛІК ЗНЕЦІНЕННЯ АКТИВІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
В УМОВАХ ВОЄНОГО СТАНУ**

Перевірка активів на знецінення – неодмінний етап підготовки фінансової звітності за звітний рік практично для всіх підприємств. Її проведення вимагає регламентованих процедур і обґрунтованої методики. Знецінення – це процедура, яка здійснюється у відповідь на зменшення корисності, про яке свідчить перевищення балансової вартості над вартістю відшкодування чи чистою вартістю реалізації.

Зараз в сільськогосподарських підприємств, в умовах війни виникають питання, що робити з активами, які залишилися на окупованій території, зруйновані внаслідок ракетного удару в зоні бойових дій тощо. Зважаючи на те що настав час складати фінансову звітність за 2022 рік, питання на часі [1].

Варіантів дій може бути кілька. Все залежить від того, у якому стані перебуває актив, чи є можливість доступу до нього.

1. Актив повністю зруйновано. Так, відповідно до параграфа 4.3 актив – теперішній економічний ресурс, який суб'єкт господарювання контролює внаслідок минулих подій. Із цього визначення випливають такі аспекти, які розглядають під час визнання активу: право; потенціал створення економічних вигід; контроль. Відповідно, коли актив більше не відповідає цим критеріям, його слід списати. У загальному випадку відображають витрати. Також згадаємо МСБО16 “Основні засоби”. Багато хто також сумнівається щодо періоду списання. Дехто чекає закінчення воєнного стану. Але, не варто зволікати. Операції мають відобразитися у звітності в періоді їх виникнення, а не колись там. Якщо є підтвердження зруйнування (фото, відео, показання свідків), то чекати немає підстав.

2. Актив зазнав пошкоджень Ситуація складніша, ніж попередня. Якщо актив зазнав пошкоджень, але його ще планують використовувати в діяльності, то списувати його зарано. Проте відповідно до параграфа 12(г) МСБО 36 “Зменшення корисності активів” фізичне пошкодження активу – одна з ознак його знецінення. І тут важливо, чи може підприємство дотриматися процедури та виявити ступінь пошкодження активу, визначити суму очікуваного відшкодування. Тому в кожній ситуації рішення ухвалюють окремо [2].

3. Доля активу невідома Цей варіант можливий, коли активи компанії лишилися на тимчасово окупованій рф території України. Зазвичай на таких територіях пропадає зв'язок, а власне загарбники негребують користуватися майном. Тож, чи ціле воно, визначити вкрай важко. Цей варіант – також один із найскладніших, бо оцінити масштаби катастрофи складно. Якщо майно “націоналізували” загарбники, то навряд підприємства буде отримувати від нього економічні вигоди в майбутньому. Інша річ, коли активи під замком, але до них тимчасово пропав доступ. Звісно, питання контролю активу є і в цьому випадку, але з урахуванням того, що території України поступово звільняють, питання про списання може бути передчасним. Нажаль, додати конкретики тут не вийде, оскільки кожна ситуація

індивідуальна. У більшості випадків підприємство має оцінити підстави для знецінення активу (дуже висока ймовірність); або ж його списання.

Під поняттям “переоцінка запасів, необоротних активів” розуміють зміну облікової вартості активів. До того ж це відбувається як у бік збільшення (дооцінка), так і в бік зменшення (уцінка). Поговоримо докладніше про особливості обліку зменшення (відновлення) корисності активів.

Вартість основних засобів може змінюватися не тільки через переоцінку, а й у результаті зменшення (відновлення) корисності активів. Під зменшенням корисності розуміють втрату економічної вигоди в сумі перевищення залишкової вартості активу над сумою очікуваного відшкодування (п. 4 НП(С)БО 7) [3].

Правила проведення зменшення (відновлення) корисності активів прописані в П(С)БО 28 “Зменшення корисності активів”. Відповідно до п. 5 НП(С)БО 28 кожне підприємство зобов’язане на дату річного балансу оцінювати, чи існують ознаки можливого зменшення корисності активу. Тобто приймати рішення про те, чи потрібно проводити процедуру зменшення (відновлення) корисності активів, підприємство повинно щороку під час складання річної звітності [4].

Після визнання втрат від зменшення корисності об’єкта основних засобів в обліку починає фігурувати нова балансова (залишкова) вартість ОЗ і переглянутий строк корисного використання (експлуатації) основних засобів. Спираючись на ці два нових показники, слід нараховувати амортизацію на основних засобів.

Список літератури:

1. Агросектор України: вплив війни та перспективи відновлення. URL: <https://dlf.ua/ua/agrosektor-ukrayini-vpliv-vijni-ta-perspektivividnovlennya/>

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 36 (МСБО 36) “Зменшення корисності активів”. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_047 (дата звернення: 26.11.2023).

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби”, затверджене наказом Мінфіну України від 27.04.2000 р. № 92 (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 “Зменшення корисності активів”, затверджене наказом Мінфіну України від 24.12.2004р. № 817 (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

УДК 657.444

Ільїн М. С.

магістр кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

Гомзіна А. О.

магістр кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТОВАРІВ

Торгівля представляє собою одну з форм підприємницької діяльності, і її головна мета полягає у отриманні прибутку. У конкурентному середовищі правильна організація й контроль бухгалтерського обліку товарів має велике значення для ухвалення управлінських рішень, що визначають стратегію й тактику діяльності щодо реалізації товарів, способи привертання покупців, умови для надання знижок,

швидка реакція на попит на ринку, просування товарів від їх виробництва до споживача та інші рішення, які безпосередньо впливають на прибуток [1].

Ефективність управлінських рішень залежить від того, наскільки оперативно та точно управлінський персонал отримує необхідну інформацію, і основним джерелом цієї інформації є бухгалтерський облік. Внутрішній контроль бухгалтерського обліку товарів разом з внутрішнім і зовнішнім аудитом дозволяють управлінському персоналу довіряти достовірності бухгалтерської інформації. Тому головна вимога до управлінського персоналу полягає в організації високоякісної системи внутрішнього контролю обліку товарів та якісного проведення внутрішнього аудиту. Після зовнішнього аудиту товарів рівень довіри управлінського персоналу значно зростає.

Запаси товарів є основним елементом обігових коштів, який забезпечує отримання прибутку в процесі діяльності підприємства, що є ключовою метою та основою життєдіяльності будь-якого суб'єкта господарювання, то визначення економічної суті товарних запасів і їх точний облік на підприємстві є невід'ємною складовою управління підприємством, без якої досягнення цілей підприємства стає неможливим.

Товар – це складне поняття, що охоплює багато характеристик, серед яких споживчі властивості вважаються ключовими, оскільки вони визначають здатність товару задовольняти потреби. На нашу думку, основна мета товару полягає у вирішенні різноманітних проблем споживача. Основні ознаки поняття “товар” узагальнено на рис. 1 [2].

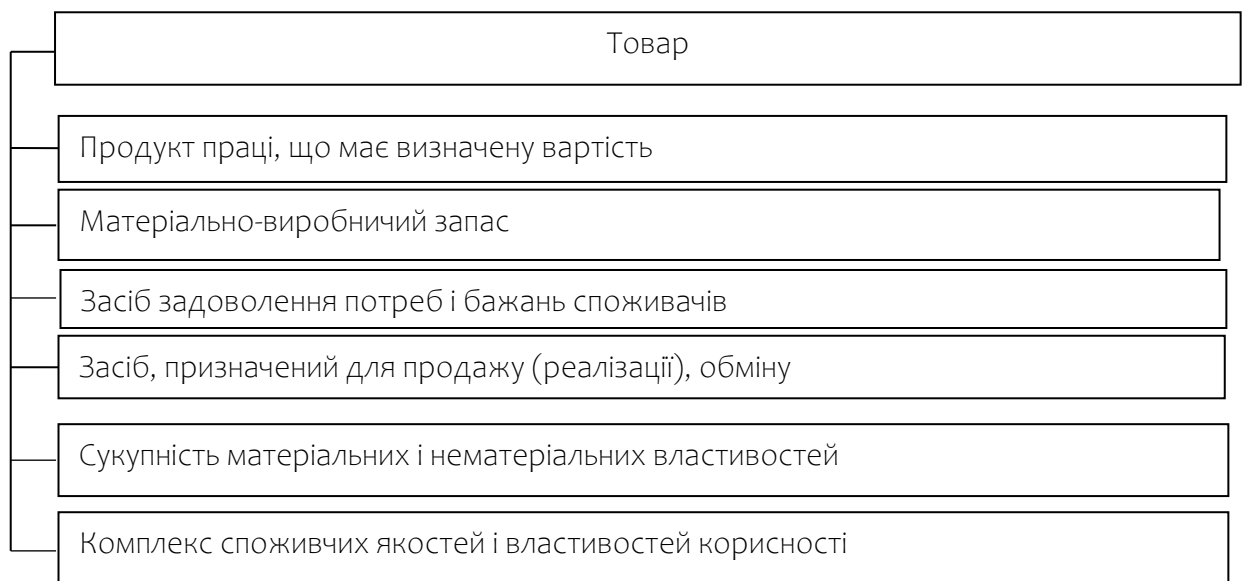

Рис. 1. Ознаки поняття “товар”

Товари можуть бути виробленими для продажу, призначеними для подальшого використання, реалізації чи споживання. Вони можуть бути фізичними предметами, такими як продукти, одяг, автомобілі, або послугами, які надаються, наприклад, транспортні послуги, ресторанний сервіс, послуги з ремонту тощо. Товари, в загальному розумінні, є об'єктом обміну в економіці та підтримують функціонування ринку.

Отже, товари відіграють важливу роль у суспільстві та економіці, будучи об'єктом обміну, стимулюючи виробництво, сприяючи задоволенню потреб споживачів та

розвитку підприємництва. Їх необхідність полягає у задоволенні основних та бажаних потреб людей, що сприяє розвитку економіки та соціального прогресу суспільства.

У зв'язку з цим, важливо розуміти, що роль товарів у економіці та суспільстві є вирішальною, тому що вони не лише стимулюють виробництво і споживання, але й створюють можливості для розвитку бізнесу та торгівлі. Товари є необхідною складовою для функціонування будь-якої економічної системи, яка забезпечує різноманіття, конкуренцію, інновації та ефективне використання ресурсів.

Отже, можна зробити висновок, що товари мають значний вплив на економіку, суспільство та життя людей загалом, і їх роль є важливою для забезпечення економічного зростання та задоволення потреб всіх суспільних верств.

Список літератури

1. Радіонова Н. Й. Управління витратами промислового підприємства в ринкових умовах: теорія, методологія, практика: монографія. Київ: КНУТД, 2019. 405 с.

2. Шендригоренко М.Т. Товари як об'єкт обліку та внутрішнього аудиту на підприємстві. *Економіка і суспільство*. 2017. Випуск 12. С. 722-726.

УДК 657.471

Нечипоренко О. М.

магістр кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

Дякевич А. Й.

магістр кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Сьогодні показує, що оплата праці відіграє ключову роль у бухгалтерському обліку будь-якого підприємства і має великий вплив на собівартість готової продукції, яку воно виробляє.

Важливою складовою управління розрахунками з оплати праці будь-якого підприємства є облікова політика. Тому дуже важливим є обґрунтування підходів до формування облікової політики, що стосується розрахунків з оплати праці. Це має враховувати вимоги міжнародних і національних стандартів бухгалтерського обліку, а також інтереси працівників підприємства.

Важливо зауважити, що облікова політика суб'єктів господарювання охоплює всі аспекти обліку – теоретичні, методичні, технічні і організаційні. Однак варто відзначити, що ця політика обов'язково матиме різні особливості на різних підприємствах, оскільки наведені елементи не вичерпують повного переліку аспектів облікової політики. Тому кожне підприємство має можливість розширити їх, доповнивши іншими елементами за власним бажанням.

Організація обліку оплати праці повинна бути цілісною та єдиною системою взаємопов'язаних і взаємоузгоджених способів і методів обліку. Ця система повинна охоплювати увесь комплекс облікових процедур, включаючи виявлення, вимірювання, реєстрацію, накопичення, узагальнення, зберігання та передачу інформації [1].

На рис. 1. представлені основні положення з обліку праці та її оплати, які враховуються в наказі про облікову політику. Цей документ є ключовим для забезпечення виконання завдань з раціональної організації обліку на підприємстві. Він встановлює принципи, методи та процедури, які використовуються для складання і подання фінансової звітності з обліку праці та її оплати. Розроблення зазначеної облікової політики дозволяє забезпечити системний підхід до обліку праці та її оплати, що є важливим для ефективного управління підприємством.

Після дослідження організаційної, методичної та технічної складових облікової політики підприємства, пропонується включити наступні елементи до облікової політики щодо розрахунків з оплати праці.

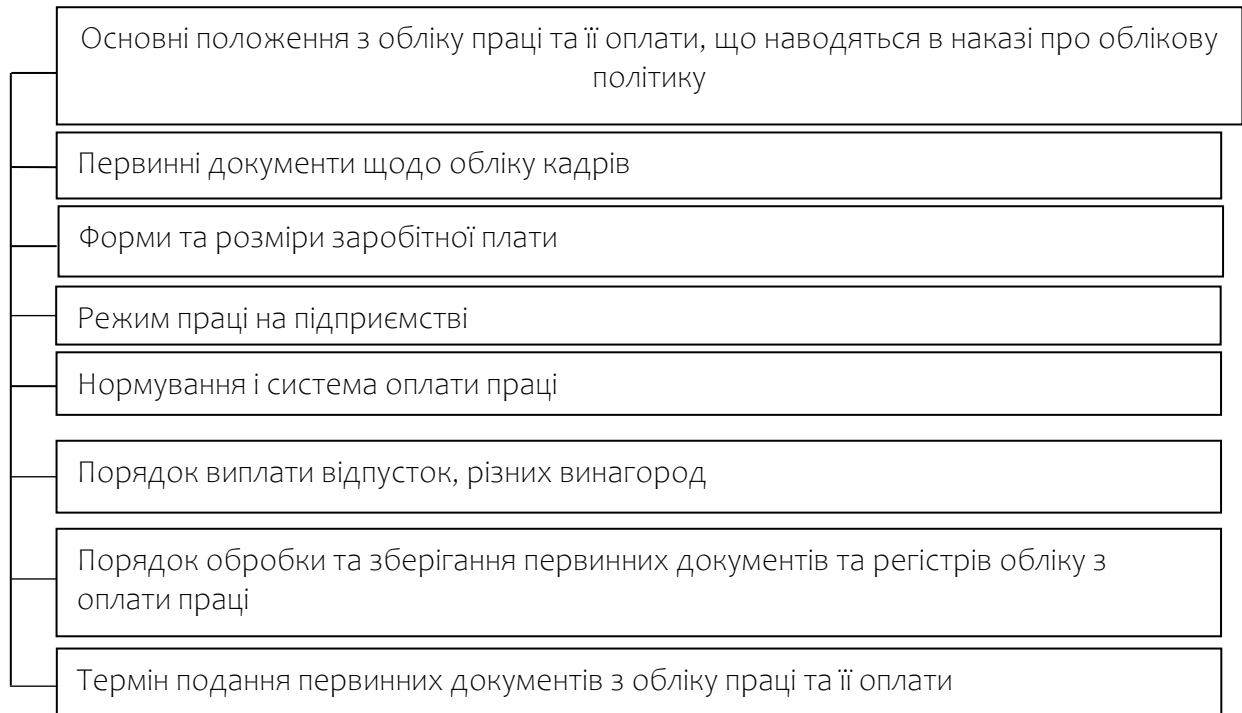

Рис. 1. Основні аспекти, що стосуються обліку праці та оплати праці, які вказуються у наказі про облікову політику

Це допоможе створити умови для ефективної організації та методик ведення бухгалтерського обліку оплати праці з метою надання повної та своєчасної облікової інформації для потреб управління:

1. Методика обліку робочого часу та виконаних робіт.
2. Процедури контролю за нарахуванням та виплатою заробітної плати.
3. Порядок складання та подання звітності щодо оплати праці.
4. Встановлення внутрішніх процедур для своєчасного розрахунку заробітної плати.

Ці елементи допоможуть систематизувати та узгодити процедури обліку оплати праці, що в свою чергу створить передумови для надання коректної та інформативної облікової звітності для управлінських потреб.

В результаті проведеного дослідження можна зробити висновок, що в наказі про облікову політику щодо розрахунків з оплати праці на підприємстві необхідно описати наступні пункти: визначення системи та форм оплати праці; встановлення

системи нормування праці; процедури відображення на рахунках бухгалтерського обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві.

Список літератури

1. Мельничук О.П. Аспекти організації обліку витрат на оплату праці. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_11/122.pdf
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999р. №996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

УДК 657.22

Рисіч Н. Ю.

магістр кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

Труш О. Л.

магістр кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту,
Поліський національний університет

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ З НАДАННЯ АВТОТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ

У ході економічної діяльності підприємств виникають розрахункові відносини між їх учасниками, які пов'язані з реалізацією продукції та послуг, закупівлею товарів і матеріальних цінностей, а також розподілом прибутку. Роль підприємства в суспільства узагальнено на рис. 1.

Рис. 1. Роль підприємства в суспільства

В контексті сучасності підприємство вступає в економічні відносини не лише щодо реалізації та споживання товарів та послуг, а й з державою, персоналом, власниками та іншими організаціями (рис. 1.2) [1].

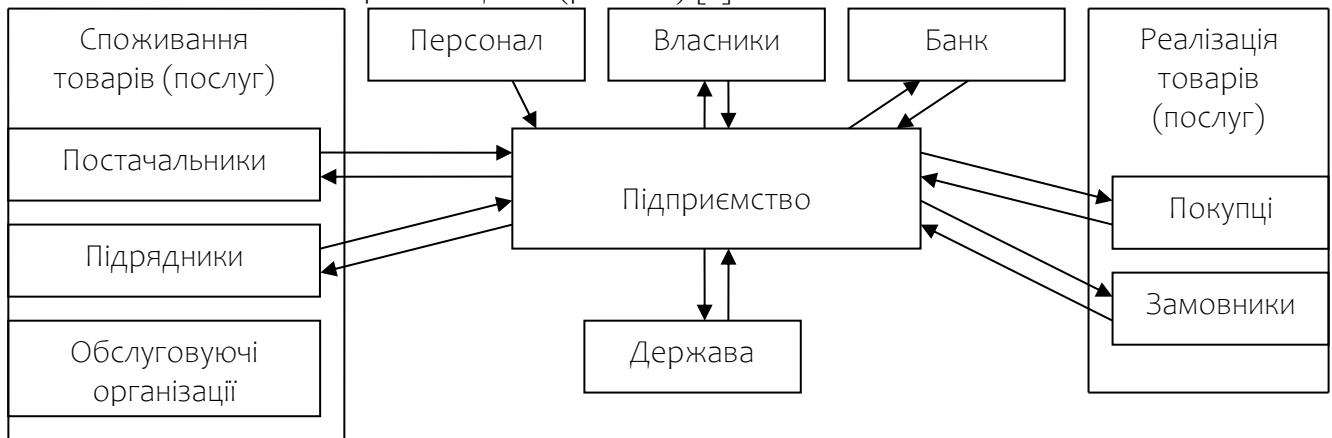

Рис. 2 Ключові суб'єкти відносин в процесі організації взаєморозрахунків

У процесі взаєморозрахунків підприємства мають відносини з різними суб'єктами, включаючи:

- клієнтів та покупців, з якими здійснюються продажі товарів та послуг;
- постачальників, від яких підприємство придбаває товари та послуги;
- державних органів, з якими взаємодіють у процесі оподаткування, звітності та інших адміністративних процедур;
- банків, які надають фінансові послуги та кредити;
- персонал, якій сплачується заробітна плата;
- інші підприємства та організації, з якими підприємство проводить різноманітні бізнес-операції.

З удосконаленням стратегічного управління господарською діяльністю та взаємодії з іншими суб'єктами господарювання, питання відносин з покупцями набуває все більшого значення та актуальності.

Управління розрахунками з покупцями на підприємстві, яке надає автотранспортні послуги, є важливою складовою фінансового управління. Ця система включає в себе низку процесів та завдань, які спрямовані на забезпечення ефективності платіжних взаємовідносин з клієнтами.

Управління розрахунками з покупцями в сфері автотранспортних послуг охоплює такі аспекти:

1. Формування та контроль умов оплати, що включає в себе встановлення строків і умов оплати послуг, контроль за виконанням платежів та взаєморозрахунками з клієнтами.
2. Система аналізує платіжну дисципліну клієнтів, виявляє клієнтів зі збільшеним ризиком невиконання платежів та розробляє стратегії мінімізації цих ризиків.
3. Система управління розрахунками з покупцями визначає прогностичні грошові потоки від клієнтів, що дозволяє оптимізувати фінансове планування підприємства.
4. Управління процесом стягнення заборгованості від клієнтів, контроль за простроченням платежів, взаємодія з відділом збуту для вирішення питань щодо несплачених рахунків.

Ці процеси і завдання допомагають підприємству, що надає автотранспортні послуги, ефективно управляти розрахунками з покупцями, забезпечуючи стабільність фінансового стану підприємства.

У результаті нашого дослідження ми з'ясували, що розрахункові взаємовідносини між суб'єктами господарювання відіграють важливу роль у господарській діяльності, і мають свій економічний зміст як обліково-аналітична категорія.

Список літератури

1. Василюк А. Я. Стан та проблеми обліку розрахунків з покупцями та замовниками. URL:

http://www.rusnauka.com/17_AND_2015/Economics/7_89281.doc.htm

2. Короткова А. О. Проблеми організації обліку розрахунків з покупцями і замовниками на торговельному підприємстві. URL:

http://storage.library.opu.ua/online/conference/tez_48/6-78.pdf

3. Мовчан Л. А., Писаченко Л. П. Проблеми обліку розрахунків з покупцями і замовниками та напрями їх вирішення. URL:

https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/2286/1/20160428-29_TEZY_V3_P067.pdf

УДК 657

Чудовець В. В.

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
Луцького національного технічного університету

ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В СУДОЧИНСТВІ

Бухгалтерські та інші економічні знання відіграють важливу роль у кримінальному, адміністративному, господарському та цивільному судочинстві, у виявленні та попередженні економічних правопорушень та злочинів. Складність правового та облікового забезпечення господарської діяльності, виникнення нових способів та форм її ведення, а відповідно і можливих порушень зумовлює необхідність залучення до розслідувань осіб, що мають спеціальні знання. За таких умов зростає значення економічної експертизи.

Відповідно до Закону України “Про судову експертизу” від 25.02.1994 р. №4038-XII, “судова експертиза – це дослідження експертом на основі спеціальних знань матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, досудового та судового слідства” [2].

Відповідно до ст. 242 Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК), “Експертиза проводиться експертною установою, експертом або експертами, яких залучають сторони кримінального провадження або слідчий суддя за клопотанням сторони захисту у випадках та порядку, передбачених статтею 244 цього Кодексу, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання” [5]. Експертиза є самостійною процесуальною формою отримання нових і перевірки існуючих доказів, що полягає в дослідженні експертом матеріалів справи для встановлення фактичного стану і обставин, що мають істотне значення для вирішення справи.

Згідно ст. 101 КПК, “висновок експерта – це докладний опис проведених експертом досліджень та зроблені за їх результатами висновки, обґрунтовані відповіді на запитання, поставлені особою, яка залучила експерта, або слідчим суддею чи судом, що доручив проведення експертизи” [5].

Таким чином висновок експерта є важливим доказом у кримінальній справі, проте відповідно до чинного законодавства не є обов’язковим для особи або органу, яка здійснює провадження, але незгода з висновком експерта повинна бути вмотивована у відповідних постанові, ухвалі, вирокі.

Відповідно до ст. 102 Кодексу адміністративного судочинства України, “суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи призначає експертизу у справі за сукупності таких умов: 1) для з’ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання у сфері іншій, ніж право, без яких встановити відповідні обставини неможливо; 2) жодною стороною не наданий висновок експерта з цих самих питань або висновки експертів, надані сторонами, викликають обґрунтовані сумніви щодо їх правильності” [4].

У господарському судочинстві за Господарським процесуальним кодексом України (далі – ГПК), “суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи призначає експертизу у справі за сукупності таких умов: 1) для з’ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання у сфері іншій, ніж право, без яких встановити відповідні обставини неможливо; 2) жодною стороною не наданий висновок експерта з цих самих питань або висновки експертів, надані сторонами, викликають обґрунтовані сумніви щодо їх правильності, або за клопотанням учасника справи, мотивованим неможливістю надати експертний висновок у строки, встановлені для подання доказів, з причин, визнаних судом поважними, зокрема через неможливість отримання необхідних для проведення експертизи матеріалів” [1].

Процесуальне законодавство також не передбачає випадків, у яких призначення експертизи є обов’язковим. Висновок експерта для суду не має заздалегідь встановленої сили і оцінюється судом разом із іншими доказами за правилами, встановленими статтею 86 ГПК. При цьому, відхилення судом висновку експерта повинно бути мотивоване в судовому рішенні.

При розгляді судами цивільних справ за ст. 103 Цивільного процесуального кодексу України теж можливе призначення експертизи за таких умов: “1) для з’ясування обставин, що мають значення для справи, необхідні спеціальні знання у сфері іншій, ніж право, без яких встановити відповідні обставини неможливо; 2) сторонами (стороною) не надані відповідні висновки експертів із цих самих питань або висновки експертів викликають сумніви щодо їх правильності” [3].

Звідси можемо зробити наступні висновки про умови та обставини застосування експертизи, в тому числі економічної в судочинстві:

- 1) можливість призначення судом у кримінальних, адміністративних, господарських та цивільних справах;
- 2) необхідність спеціальних знань у сфері іншій, ніж право;
- 3) призначення експертизи не є обов’язковим;
- 4) клопотати про призначення експертизи можуть усі сторони справи;
- 5) обов’язкове попередження експерта про кримінальну відповідальність.

Таким чином судова експертиза є унікальним правовим інструментом використання спеціальних знань, не пов’язаних зі сферою права, яка може

використовуватися в кримінальному, адміністративному, господарському та цивільному судочинстві. Складність норм матеріального права, податкового та бухгалтерського законодавства досить часто робить економічну експертизу єдиним способом дійти до законного та обґрунтованого рішення по справі.

Список літератури

1. Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. №1798-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.
2. Закон України “Про судову експертизу” від 25.02.1994 р. №4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. №1618-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/print>.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. №2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#n10158>.
5. Кримінальний процесуальний кодексу України від 13.04.2012 р. №4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

УДК 657

Юдіна М. І.

к. е. н., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування,
Хмельницький національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ АНАЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Уміння використовувати прийоми та методи економічного аналізу в умовах сучасної економіки мають особливу актуальність, особливо для керівників підприємств, які бажають, здійснюючи підприємницьку діяльність при обмеженості використовуваних ресурсів, одержувати достатній прибуток. Тому, перед підприємцями та управлінським персоналом постає проблема пошуку та реалізації альтернативних рішень.

Найбільш необхідним елементом для прийняття управлінських рішень є достовірна, корисна та своєчасна інформація. Через те, визначення значення економічного аналізу в інформаційному забезпеченні функціонування підприємства є дуже актуальним. При визначенні “сучасного” поняття інформаційного забезпечення економічного аналізу, необхідно виходити з основних етапів процесу керування діяльністю підприємств і враховувати роль економічного аналізу в ньому [1, с. 105].

Успіх реалізації програми аналізу господарської діяльності підприємства головним чином залежить від якості інформаційного забезпечення. До особливостей економічної інформації можна віднести специфічність форми відображення, об'ємність, циклічність, застосування системи натуральних та відносних показників, специфіку обробки.

Інформаційне забезпечення аналізу господарської діяльності підприємства містить інформацію, необхідну для управління економічними процесами та створення відповідних умов пошуку, отримання, збереження, накопичення, передавання, обробки інформації, організації банків даних. Система інформаційного забезпечення повинна містити наступні складові: інформацію, інформаційний потік, інформаційну систему, інформаційну технологію, комунікативне середовище, канали руху інформації, носії та передавачі інформації [2].

Аналітична обробка економічної інформації є досить трудомістким процесом, що насамперед зумовлено її великими обсягами. Крім того, отримані дані повинні бути оперативними. Саме ці фактори й зумовили необхідність використання інформаційних технологій при проведенні економічного аналізу. Під інформаційними технологіями розуміють сукупність методів і способів пошуку, збору, накопичення, зберігання і обробки інформації на основі застосування комп'ютерної техніки.

Широке використання комп'ютерних технологій сприяє не лише збільшенню і підвищенню методичного рівня економічного аналізу, а й створенню його оптимальної організаційної моделі. Проведення економічного аналізу в умовах використання інформаційних технологій є наслідком загального швидкого розвитку науки, пов'язаного не тільки з удосконаленням самої комп'ютерної техніки та засобів комунікацій, але й з розробкою методичних і методологічних підходів до здійснення аналізу, в яких враховано нові можливості.

На сьогодні основна увага при удосконаленні процесу аналітичної обробки даних приділяється створенню комплексних комп'ютерних систем, які забезпечують інтегрованість функцій управління, орієнтуються на оперативне формування варіантів рішень для керівництва. Методика економічного аналізу, орієнтована на використання сучасних комп'ютерних систем, повинна задовольняти вимоги системності, комплексності, оперативності, точності, прогресивності та динамічності. Виконання цих вимог сприятиме розвитку, систематичному та цілеспрямованому підвищенню ефективності господарської діяльності за результатами проведеного аналізу [3, с. 71].

Складність вирішення проблем теоретичного обґрунтування організації економічного аналізу в комп'ютерному середовищі та розробки програмного забезпечення автоматизованої системи економічного аналізу визначена не лише різноманітністю напрямів господарської діяльності підприємств різних галузей економіки, їх форм власності, але й різноманітністю видів і завдань аналітичної роботи, необхідної для ефективного управління підприємствам у складних і динамічних умовах ринкової економіки [4]. Основне завдання організації економічного аналізу в комп'ютерному середовищі полягає у забезпеченні прийняття своєчасних науково обґрунтованих управлінських рішень, що стосується різних аспектів діяльності господарюючого суб'єкта з урахуванням великої кількості внутрішніх і зовнішніх факторів впливу.

Список літератури

1. Ілляшенко К. В. Значення економічного аналізу в інформаційному забезпеченні функціонування сучасного підприємства. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. № 2(4). С. 105–110.
2. Адлер О. О. Роль та особливості організаційно-інформаційного забезпечення аналізу господарської діяльності сучасного підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op>.
3. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / [Г. Даценко, Н. Коцеруба, І. Крупельницька та ін.]. Вінниця, 2021. 416 с.
4. Чаюн І. О. Планування виробничої програми підприємства та її ресурсне забезпечення : навч. посіб. Київ : Київський національний торговий університет, 2000. 126 с.

УДК 336.77

Ліпко Р. І.

студент факультету фінансів
ОПП “Інвестиційний менеджмент”,

Урванцева С. В.

к. е. н., доцент, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу
КНЕУ імені Вадима Гетьмана

МОЖЛИВОСТІ ОТРИМАННЯ ДОВГОСТРОКОВИХ КРЕДИТІВ ФІЗИЧНИМИ ОСОБАМИ ЗА ДЕРЖАВНИМИ ПРОГРАМАМИ

Державна програма “Доступні кредити 5-7-9%” була запроваджена задля спрощення доступу малих підприємств та фізичних осіб до банківського кредитування; її головною метою є створення нових робочих місць, посилення конкурентоспроможності українського мікро та малого бізнесу і повернення трудових мігрантів.

Фізичні особи-підприємці річний дохід яких не перевищує 50 млн грн можуть бути учасникам програми “Доступні кредити 5-7-9%”. ФОП може отримати позику до 3 млн грн на строк від 3 до 5 років, залежно від цілей фінансування (інвестиційні потреби, а саме придбання, модернізацію основних засобів, купівлю, ремонт приміщень та/або фінансування оборотного капіталу). Водночас, ставки 7 та 9% можна зменшити створюючи нові робочі місця. Так, за кожного найнятого працівника бізнес отримує знижку 0,5% річних (однак ставка не може бути нижчою за 5% річних) [1].

Проєкт “єОселя” – це програма кредитування житла, ініційована Президентом України у жовтні 2022 року [2]. Дана програма передбачає надання іпотеки військовослужбовцям за контрактом, медичним, педагогічним, науковим та науково-педагогічним працівникам. Умови кредитування за програмою передбачають – пільгову відсоткову ставку 3% на весь термін кредиту з максимальним терміном в 20 років та мінімальним початковим внеском у розмірі 20% від загальної суми.

Також до умов, зазначено, що отримати дану пільгу мають право:

- громадяни України, старші за 18 років на дату оформлення кредиту та не пізніше 70 років на дату погашення;
- власне житло менше ніж 52,5 м² + 21 м² на кожного наступного члена сім'ї додатково (чоловік/дружина та неповнолітні діти);
- власне житло розташоване в районі бойових дій або на тимчасово окупованій території;
- громадяни, які не фігурують в санкційних списках;
- громадяни, які не беруть участі в інших чинних державних програмах із забезпечення житлом.

Процедура виглядає наступним чином – громадян обирає квартиру, знаходить вартість даного об'єкту відповідно до вимог Мінрегіону, перемножує на коефіцієнт обласних центрів та визначає вартість 1 м². Звертається в банки, які надають дану іпотеку, банки вираховують щомісячний платіж з врахуванням всіх комісій, які відрізняються між банками-партнерами [3].

Проєкт “Доступна іпотека 7%” – це програма розроблена Міністерством Фінансів України у березні 2021 року з метою здешевлення вартості іпотечних кредитів для

громадян України [4]. В даному проєкті немає обмеження стосовно конкретних категорій громадян, він розповсюджується на широке коло споживачів.

Принцип роботи схожий з проєстом “єОселя”, відмінності полягають у відсотковій ставці та першому внеску, вони становлять 7% та 15% відповідно.

Обидва проєкти – “єОселя” та “Доступна іпотека 7%” – є ключовими ініціативами, спрямованими на підтримку житлового кредитування в Україні, і виявилися особливо актуальними в умовах військового конфлікту та економічних труднощів [5].

Програма “Доступна іпотека 7%” розроблена для широкого кола споживачів, не обмежуючи конкретними категоріями громадян. Вона також пропонує зменшену відсоткову ставку та менший початковий внесок, забезпечуючи доступність іпотечного кредитування для широкого загалу населення.

Обидва проєкти вже здобули значну популярність, а отримані понад 30 тис. кредитів на суму понад 120 млрд грн свідчить про великий попит на ці програми та їхню успішність у стимулюванні житлового будівництва та полегшенні умов житлового кредитування.

В цілому, державні програми підтримки населення визначаються як важливі інструменти соціальної підтримки в умовах складних геополітичних викликів, їхня реалізація сприяє поліпшенню фінансового стану громадян та розвитку ринку нерухомості в Україні, навіть під час військового стану.

Список літератури

1. Роз’яснення за оновленою програмою “Доступні кредити 5-7-9%”. Фонд розвитку підприємництва. URL: <https://www.bisbank.com.ua/wp-content/uploads/2022/04/umovy-prohamy.pdf>

2. Запуск програми доступної іпотеки “єОселя”. Міністерство економіки України. від жовтня 2022 року. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=dfcfd20-4c76-495d-a79f-0113ec8ab31a&title=ProgramaDostupnoilpotekioseliaZapratsiuvalaVTestovomuRezhimi>

3. єОселя. Програма доступного кредитування житла. URL: <https://eoselia.dia.gov.ua>

4. Державна програма “Доступна іпотека 7%”. Міністерство економіки України. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/derzhavna_programa_dostupna_ipoteka_7_dlia_shirokogo_kola_gromadian_ukraini_prezentatsiia-2725

5. Підсумки 2022 року та завдання на 2023 рік. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/28/695523/>

УДК 346.2(477):331

Нагорна О. В.

доцентка кафедри корпоративних
фінансів і контролінгу
ДВНЗ “Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана”

ЦІННІСТЬ КОНЦЕСІЙНИХ ВІДНОСИН ДЛЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ТА ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРА

Концесія є специфічною формою відносин між публічною владою та приватним партнером. В межах функціонування концесії публічний партнер уповноважує

приватного виконувати протягом певного терміну функції, що обумовлюються в концесійній угоді та наділяє його з цією метою відповідними повноваженнями, необхідними для забезпечення ефективної діяльності щодо об'єкта концесії. В загальному, ці відносини нагадують відносини довгострокової оренди (без переходу права власності).

Об'єктом концесійної діяльності є інфраструктурна сфера, хоча на практиці виділяють дві групи сфер використання концесій: природні ресурси, транспортна інфраструктура та житлово-комунальне господарство; соціальна інфраструктура і деякі природні монополії (виробництво спирту, вибухових речовин, будівництво та утримання тюрем, митна діяльність, тощо).

Насправді, концесійні угоди є контрактною формою, згідно якої концесіонер привносить у виробництво свої власні активи, інновації управлінський менеджмент та інвестиційні ресурси, а також приймає на себе більшу частину ризиків обумовлених в концесійному договорі протягом досить тривалого періоду. А для держави/органів місцевого самоврядування цінність концесійних угод очевидна – це можливість перекласти на приватного інвестора фінансове навантаження, зобов'язання, ризики або частину виконання державних/місцевих функцій.

Договір концесії може зобов'язувати концесіонера досягати і окремих конкретних цілей, за таких умов приватний оператор може бути навіть зацікавленим у такому напрямі, але за умови, що понесені витрати мають бути обов'язково покриті отриманими доходами.

Серед основних принципів діяльності, пов'язаної з наданням та отриманням концесії, є оплатне використання об'єкта концесії. Концесійний платіж вноситься концесіонером відповідно до умов концесійного договору незалежно від наслідків господарської діяльності та зараховується до державного або місцевих бюджетів. Разом з тим, концесіодавець може надавати концесіонерам збиткових та низькорентабельних об'єктів концесії, які мають важливе соціальне значення, пільги щодо концесійних платежів, а також передбачати у концесійному договорі надання дотацій, компенсацій та пільг.

Використання концесійної форми відносин має свою специфіку, вони полягають у наступному:

- ✓ приватне підприємство (концесіонер) отримує в довгострокове володіння, експлуатацію та використання окремі об'єкти, які йому не належать, часто на пільгових умовах оплати за концесію (до 50 років);
- ✓ вкладаючи інвестиції, концесіонер має гарантії щодо їх повернення, оскільки держава/органи місцевого самоврядування беруть на себе певні ризики щодо забезпечення мінімального рівня рентабельності;
- ✓ концесіонер має можливість визначити для себе окупність вкладених коштів у межах 5–15 або навіть 25 років. Тобто те, що споживач мусив би заплатити сьогодні, йому “розтягують” на досить тривалий період.
- ✓ з'являється можливість використовувати новітні дослідно-конструкторські й науково-дослідні розробки, а також інноваційні технології. Концесія сприяє мінімізації витрат при будівництві нових об'єктів інфраструктури, а також є гарантом екологічних та санітарних норм;
- ✓ за рахунок синергетичного партнерства концесіонер отримує гарантійний ринок збуту;

- ✓ відбувається покращення технічно-матеріальної бази об'єкту коцесії за мінімальних витрат державного та місцевого бюджетів;
- ✓ можлива приватизація об'єкта концесії після закінчення терміну контракту, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню рівня його конкурентоспроможності (кінцева форма публічно-приватного партнерства).

УДК 330.246

Поліщук Н. В.

д.е.н., професор,

професор кафедри фінансів і банківської справи
Донецький національний університет імені Василя Стуса

Безпавлов І. Ю.

здобувач вищої освіти

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ІННОВАТИЗАЦІЯ ІНФРАСТРУКТУРИ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Сучасний фінансовий сектор стоїть перед викликами швидкого технологічного розвитку, що вимагає переосмислення інфраструктури фінансових послуг. Проблема полягає в потребі адаптації до змін та впровадженні цифрових технологій для оптимізації процесів та покращення обслуговування клієнтів.

Інноватизація інфраструктури в контексті фінансових послуг означає впровадження нових технологій, процесів та інших інноваційних рішень для покращення функціонування та надання послуг у фінансовому секторі. Це може включати в себе використання передових технологій, впровадження цифрових рішень, автоматизацію процесів та вдосконалення комунікації між учасниками фінансової системи. Інновації у фінансовій інфраструктурі відіграють важливу роль у створенні стійкої та конкурентоздатної економічної системи, а також у задоволенні зростаючих потреб клієнтів

З огляду на стрімкий розвиток цифрових технологій, фінансові установи намагаються адаптувати свою інфраструктуру для забезпечення більш швидких, безпечних та ефективних фінансових послуг. Проте, виникають питання щодо оптимальних стратегій інновацій та вирішення проблем, пов'язаних із впровадженням нових технологій.

Основні аспекти інноватизації інфраструктури в фінансовому секторі включають:

– цифрові платформи і мобільні додатки надають користувачам можливість здійснювати фінансові операції в будь-який час та в будь-якому місці, забезпечуючи високий рівень доступності фінансових послуг. Електронні платіжні системи стають каталізатором для революції у фінансовому секторі, дозволяючи прискорювати інновації та покращувати якість фінансових послуг.

– блокчейн технології дозволяють створити безпечне та прозоре збереження фінансових даних. Смарт-контракти спрощують та автоматизують виконання угод.

– штучний інтелект та машинне навчання допомагають аналізувати великі обсяги даних, надаючи індивідуалізовані фінансові рекомендації та покращуючи стратегії

ризик-менеджменту. Алгоритми навчаються враховувати унікальні особливості кожного клієнта та адаптувати пропозиції до його індивідуальних потреб.

– електронні гроші та криптовалюти, як альтернатива засобам платежу, надають можливість швидких та ефективних глобальних транзакцій, обходячи традиційні фінансові інтермедіари.

– фінтех і стартапи створюють нові ринки, стимулюють зростання фінтех-компаній, які розробляють нові фінансові продукти та сервіси, руйнуючи традиційні моделі бізнесу.

– біг-дата та аналітика, як основа для прийняття рішень, дозволяє фінансовим установам створювати більш точні стратегії, аналізувати ринкові тенденції та прогнозувати зміни в галузі.

Висновки. Інновації у фінансовій інфраструктурі необхідні для забезпечення стійкого розвитку економіки та задоволення потреб клієнтів. Впровадження блокчейн-технологій, штучного інтелекту та електронних платіжних систем сприяє підвищенню надійності, ефективності та доступності фінансових послуг. Загалом, інновації у фінансовій сфері сприяють не лише покращенню роботи установ, але й створенню економічного середовища, яке відповідає потребам сучасного світу.

Список літератури

1. Єфименко Т. І. Інноватизація фінансових технологій в умовах посилення економічної безпеки. *Наукові праці НДФІ*. 2017. № 4 (81). С. 29-33.

2. Краус Н. М. Інноваційна економіка в глобалізованому світі: інституціональний базис формування та траєкторія розвитку: *монографія*. Київ: Аграр Медіа Груп, 2019. 492 с.

3. Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 2 грудня 2021 р. / наук. керівник конф. О. А. Баранов ; упоряд.: В. М. Фурашев, С. О. Дорогих. Київ-Одеса : Фенікс, 2021. 324 с.

УДК 658.152

Самошкіна І. Д.

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Сумський національний аграрний університет

Скопов С. С.

магістрант,

Сумський національний аграрний університет

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІДНОВЛЕННЯ РЕСУРСІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Сільське господарство є важливою галуззю економіки України, від рівня розвитку якої залежить підвищення матеріального добробуту, якості життя населення та продовольча безпека держави. Одним із стратегічних чинників подальшого розвитку галузі, відродження сільських територій, забезпечення зайнятості та

зростання доходів сільського населення виступає сільськогосподарське підприємництво.

Матеріальною основою ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства є виробничі ресурси. Вони включають матеріальні, енергетичні, технологічні, трудові (соціальні), природні (земельні, водні, біологічні). Управлінські та інформаційні ресурси становлять діловий потенціал аграрного підприємства. Фінансові, інвестиційні та інноваційні ресурси являються відтворювальним потенціалом.

Матеріальні ресурси аграрного підприємства включають в себе нематеріальні активи (патенти, ліцензії, дозволи, програмне забезпечення тощо), основні засоби (виробничі активні та пасивні, невиробничі), інші необоротні активи (капітальні інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість).

Технологічні ресурси являють собою технології, що використовують у своїй виробничій діяльності підприємства, а енергетичні ресурси включають енергетичні потужності. Матеріальні, енергетичні, технологічні ресурси аграрних підприємств формуються за рахунок придбання на ринках, у підприємств інших галузей, шляхом взяття в оренду (лізинг). Природні включають в себе земельні ресурси (власні та орендовані на тривалий період), водні та біологічні (поточні та довгострокові). Всі вищезазначені ресурси становлять об'єктивну частину ресурсного потенціалу аграрного підприємства.

До суб'єктивної складової доцільно віднести трудові (можливість свідомої діяльності людей до праці), управлінські (можливість керуючого персоналу запобігати кризових ситуацій, забезпечувати стратегічний розвиток підприємства, досягання поставлених цілей тощо), інформаційні (можливість користуватися актуальною, достовірною інформацією з метою забезпечення виконання поточних та перспективних цілей підприємства), фінансові (наявні та можливі власні, позичені та залучені), інвестиційні та інноваційні ресурси підприємства.

Формування ефективної стратегії аграрного підприємства та забезпечення його успішної діяльності багато в чому залежить від можливостей підприємства, його ресурсозабезпечення, використання у своїй фінансово-господарській діяльності передових технологій та інтелектуального потенціалу. Саме за рахунок унікальних пропорцій та комбінацій наявних ресурсів аграрне підприємство отримує конкурентні переваги [1, с. 280].

Таким чином, оптимальне співвідношення ресурсів аграрного підприємства, що дозволяє досягати цільові значення показників ефективності його діяльності за найменших затрат являє собою ресурсний портфель аграрного підприємства.

Він має свою специфіку, яка полягає в екологічній та соціальній орієнтованості та носить стратегічний характер формування. Ресурсний портфель аграрних підприємств передбачає побудову ресурсного дерева підприємства (рис. 1).

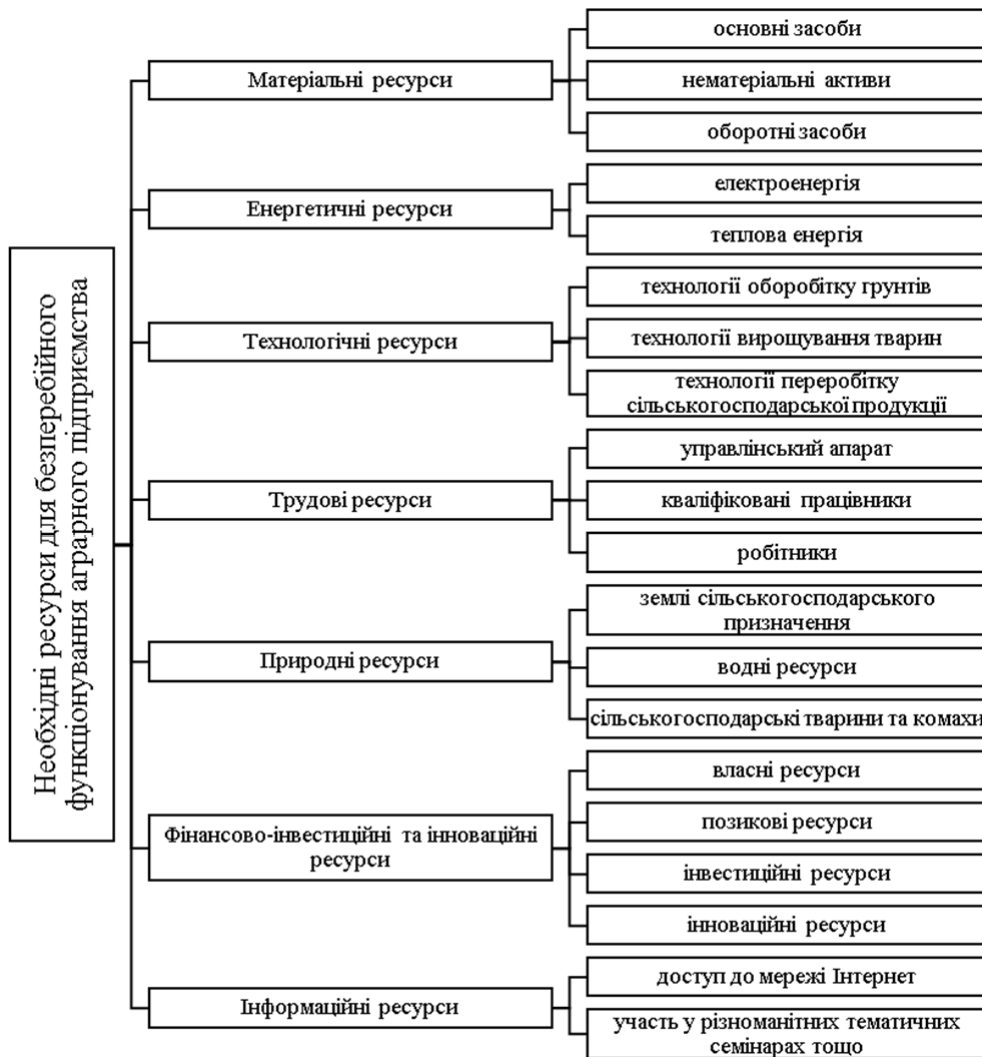

Рис. 1. Приклад ресурсного дерева аграрного підприємства

Джерело: розробка авторів

Отже, дерево ресурсів сільськогосподарського підприємства являє собою схему, у якій наведено всі необхідні ресурси для забезпечення безперервного функціонування господарюючого суб'єкта, а також тут визначаються оптимальні джерела відтворення кожної складової ресурсного потенціалу, що дасть можливість систематизувати та зменшити ризиковість системи відтворення ресурсного потенціалу сільськогосподарського підприємства у довгостроковій перспективі.

Список літератури

1. Теплюк М. А. Ресурсний портфель як ключовий фактор ефективності ресурсозабезпечення діяльності підприємства. *Бізнес Інформ*. 2016. № 2. С. 279-284. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2016_2_42. (дата звернення 13.12.2023).

СЕКЦІЯ 8

SECTION 8

МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ
MATHEMATICAL METHODS, MODELS, AND
INFORMATIONAL TECHNOLOGIES IN ECONOMICS

Кругова В. М.

викладач ВСП “ЖКФК
ХНУМГ імені О. М. Бекетова”

ВИКОРИСТАННЯ ПРЕЗЕНТАЦІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ МАТЕМАТИКИ

В наш час, коли у світі два роки панувала пандемія, а тепер практично два роки, як почалося повномасштабне вторгнення РФ на Україну, виникли питання с навчанням студентів. Більшість студентів нашої країни навчаються дистанційно, а тому викладачі на заняттях застосовують різні методи роботи.

Людина сприймає інформацію з навколишнього світу за допомогою своїх органів чуття: зору, слуху, смаку, нюху, дотику. Все це ми “випробували” з раннього дитинства.

Багато різноманітних мультимедійних засобів існує. Але найдоступнішим засобом є презентація, яка створюється за допомогою програми Power Point. Використання мультимедійних презентацій в освітньому процесі стає ознакою нашого часу.

Презентація – це програма, яка може містити текстові матеріали, фотографії, малюнки, відео і інше. Термін “мультимедіа” можна перекласти з англійської мови як “багато середовищ” (від multi – багато і media – середовище).

Презентація – удосконалює і оптимізує працю викладача, впорядковує і зберігає наочний матеріал, необхідний для конкретного заняття. Презентація не зможе замінити собою роботу викладача з класною дошкою та спілкування зі студентами.

Використання мультимедійних презентацій на заняттях дає поштовх фантазії, допомагає утримувати увагу студентів, викликає інтерес та зацікавленість.

Презентація – це один із ефективних методів організації навчання на занятті, потужний педагогічний засіб, що виходить за межі традиційної класно-урочної системи і багаторазово посилює можливості здійснення особистісно-орієнтованого підходу у навчанні. Мультимедійна презентація дає змогу економити час і дає можливість вирішити велику кількість завдань, які ставить сучасний викладач перед заняттям.

Використання мультимедійних презентацій на заняттях математики дозволяє організувати різні форми навчально-пізнавальної діяльності і зробити активною і цілеспрямованою самостійну роботу студентів, що сприяє підвищенню якості засвоєння навчального інтересу. При підготовці презентацій викладачі можуть використовувати історичні довідки, віртуальні подорожі світом та Україною, проаналізувати явища природи, “побачити” застосування математичних знань в житті людини, провести наочний супровід текстів підручника. Крім цього, застосування презентацій на заняттях дозволяє знайомитись з життям та діяльністю великих математиків, а також досягненнями математиків сучасності. За допомогою простої зміни слайдів презентація дозволяє демонструвати питання та приклади, таблиці, графіки, схеми, портрети видатних математиків.

Відомий німецький математик Фелікс Клейн говорив “Хай кожен математик працює в тому напрямі, до якого лежить його серце”. Тому, розробляючи заняття, треба слідувати голосу серця.

Презентація практично дублює конспект заняття. Слід враховувати, що презентацією можна супроводжувати заняття для вивчення нового матеріалу, для закріплення вивченого, узагальнення та систематизації знань. Застосування презентацій дозволяє знизити психологічні та фізичні навантаження, які особливо відчувають студенти в даний час, під час війни. Окрім дидактичних переваг, продукти інформаційних технологій мають переваги. Створені один раз на магнітних носіях схеми, діаграми, моделі зберігаються в цифровому вигляді. Вони не псуються, не займають багато місця, легко керуються в процесі демонстрації.

Основними завданнями викладача при розробці заняття з мультимедійними презентаціями – сконструювати таке заняття, яке може найбільш ефективно досягти поставленої мети. З будь-якої презентації викладач може використати на занятті певну частину слайдів. При підготовці до нього треба перш за все вирішити: чи треба використовувати презентацію на цьому занятті та на якому саме етапі, якої мети хочеш досягти.

Студенти і самі розробляють презентації, що допомагає їм працювати з комп'ютером, шукати необхідний матеріал в інтернеті і приносять задоволення, зацікавленість, інтерес до предмета.

Застосування інформаційних технологій в навчально-виховному процесі дозволяє подавати навчальний матеріал як систему яскравих опорних образів, наповнених вичерпною структурованою інформацією в алгоритмічному порядку. В цьому випадку задіяні різні канали сприйняття студентів, що дозволяє закласти інформацію не тільки в фактографічному, але і в асоціативному вигляді в пам'ять студентів.

Мета такого представлення навчальної інформації – формування у студентів цілісної системи образів. Подача матеріалу у вигляді презентації скорочує час навчання, вивільняє ресурси здоров'я студентів. Це стає можливим завдяки властивостям інтерактивності електронних навчальних додатків, які найкращим чином пристосовані для організації самостійної пізнавальної діяльності студентів.

Д.Пойя, математик і методист сказав: “Найкраще, що може зробити Вчитель для Учня, полягає в тому, щоб шляхом ненастирливої допомоги підказати йому блискучу ідею. Хороші ідеї мають своїм джерелом минулий досвід і раніше придбані знання”.

Освіта – процес, спрямований в майбутнє, тому сьогоdnішнім студентам належить управляти інформаційною системою. У зв'язку з цим основним напрямком вдосконалення освіти є формування у студентів інформаційної компетентності включаючи інформаційну культуру та інформаційну грамотність.

Пам'ятаючи слова К.Ф.Гауса про те, що “математика – наука для очей, а не для вух”, вважаю, що математика – це один з тих предметів, в якому використання засобів медіа може активізувати всі види навчальної діяльності: вивчення нового матеріалу, підготовка і перевірка домашніх завдань, самостійних робіт, контрольних робіт, позакласна робота, творча робота.

Дистанційне навчання дає можливість учасникам освітнього процесу підтримувати діалог на відстані. Для студентів і викладачів, для яких дистанційне навчання не було раніше систематичним, - це виклик. Найскладніше для викладача – в обмежений час підготувати матеріал для дистанційного навчання.

УДК 004.9

Бакай В. Л.

здобувач магістерського рівня освіти

Турченко І. В.

к.т.н., доцент

доцент кафедри інформаційно-обчислювальних систем і управління
Західноукраїнський національний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ІТ-КОМПАНІЇ ПІД ВПЛИВОМ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Останніми роками темп змін і складність бізнес-середовища стрімко зросли, в першу чергу завдяки впливу цифрової трансформації (ЦТ) Це часто залишало операційні структури застарілими, непридатними для нових викликів. Існуючі організації часто фрагментовані, їх структури занадто ієрархічні, що заважає швидкому прийняттю рішень і ускладнює міждисциплінарну командну роботу. У подібних ситуаціях використання встановлених процедур для управління проектами не є рецептом успіху, і потребує нових підходів [1]. ІТ-компаніям потрібні нові організаційні форми та структури, які відповідають викликам сучасного ділового життя. У той же час, однак, феномен ЦТ також, здається, представляє можливість і необхідність для просування існуючого масиву знань про організаційні зміни.

З 1970-х років організаційний розвиток (ОР) визначається як “загальносистемне застосування та передача наукових знань про поведінку для планового розвитку, вдосконалення та зміцнення стратегій, структур і процесів, які ведуть до ефективності організації” Це та інші оригінальні формулювання ОР у 1970-х роках включали сильну позитивістську орієнтацію, що припускає існування та дійсність об’єктивної, помітної реальності на відміну від уявлень членів організації про цю реальність [2]. Реляційний поворот у соціальних науках вплинув на зміну уявлень про зміни та практики змін. З таким поворотом організації вважаються складними явищами, де створюються та підтримуються нелінійні “переважаючі наративи та розмови, за допомогою яких люди осмислюють свій досвід” [3, 4]. Замість змін, спричинених діагностикою того, як “об’єктивно” узгодити організаційні елементи з вимогами навколишнього середовища, ці нещодавні розробки розглядають, як викликати нові способи сприйняття та мислення. Зміни зазвичай, не є простими, і, отже, те, як люди реагують, є менш певним і набагато більш непередбачуваним, як припускають послідовності в класичних запланованих моделях поведінки. Відносно нещодавні дослідження показали, що всі три складові - пізнання, емоції та ставлення - мають різні характеристики, різні швидкості обробки та різні можливості впливу на поведінку. Вони базуються на різних типах людської обробки та, як показано в цих дослідженнях, учасникам не вдається змінити поведінку, яку вони передбачають: змін у ставленні та мотивації не часто вистачає для довгострокової зміни поведінки. Крім того, результат з точки зору нової поведінки є не тільки набагато менш передбачуваним, але й набагато більш розмитим і непослідовним [4].

За своєю природою зміни нечасто починаються з реакції всієї системи; замість цього частіше походять від конкретного організаційного елемента, такого як структура, стратегія або організаційна культура [3, 5]. Розглядаючи способи прояву організаційних змін, можна виділити два основних типи - заплановані зміни та зміни, що виникають. Відповідно до цієї концептуальної частини літератури, зміна полягає в переході від одного певного стану до іншого через заздалегідь визначені фази: розморожування, зміна та заморожування. Друга фаза, яка називається “трансформація” або простіше “зміна”, полягає у фактичному виконанні самої зміни. Іншими словами, система (тобто організація) рухається в нових напрямках, використовуючи різні режими роботи та технології [5].

Хоча попередні дослідження вивчали організаційні зміни у зв'язку з інформаційними технологіями (ІТ), нещодавні спостереження свідчать про те, що DT відхиляється від цих минулих організаційних змін принаймні наступним чином [6]. Задіяні технології, такі як аналітика великих даних, соціальні медіа, мобільні технології або хмарні обчислення, дуже відрізняються від попередніх ІТ [7]. На відміну від більш традиційних корпоративних систем, вони демонструють нові властивості: вони розглядаються як генеративні, пластичні та комбінаторні. Таким чином, зосередженість багатьох минулих досліджень на змінах в організації, наприклад, у зв'язку з впровадженням і використанням ІТ-систем підприємства здається недостатньою [6, 7].

У підсумку як бачимо з короткого огляду теоретичних підходів, феномен DT відрізняється від минулих організаційних змін, пов'язаних з ІТ, отже, не може бути повністю пояснений за допомогою класичних теоретичних підходів. Натомість DT, має більш складний і всеосяжний зв'язок з темою організаційних змін, що вимагає ширшого погляду та порівняння з літературою про організаційні зміни та інновації у науковому дискусії.

Список літератури

1. Стандарт з управління проектами та настанова до зводу знань з управління проектами (настанова PMBOK®): 7-е видання. – Project Management Institute, 2021. – 370 с.
2. Alderfer, C. F. Organization development. Annual Review of Psychology, 1977. 28, 197–223.
3. Holman, P. A.. call to engage: Realizing the potential of dialogic organization development. OD Practitioner, 45(1), 18–244..
4. Marshak, R. J.. The controversy over diagnosis in contemporary organization development. OD Practitioner, 45(1), 54–59.
5. Cohen, G. L., & Sherman, D. K.. The psychology of change: Self-affirmation and social psychological intervention. Annual Review of Psychology, 65, 333–371. p. 349.
5. Shull, A., Church, A. H., Burke, W. Attitudes about the field of organization development 20 years later: The more things change, the more they stay the same. Research in Organizational Change and Development, 1-28, 3–4.
6. Konopik, J.; Jahn, C.; Schuster, T.; Hoßbach, N.; Pflaum, A. Mastering the digital transformation through organizational capabilities: A conceptual framework. Digit. Bus. 2022, 2, 100019.
7. Markus, M. L. and Rowe, F.. ‘Is IT changing the world? Conceptions of causality for information systems theorizing’. MIS Quarterly, 42, 1255–80.

УДК 330.332

Гудзь О. Є.

д.е.н., професор

професор кафедри менеджменту

Шавловський П. В.

аспірант кафедри менеджменту

Державний університет інформаційно-телекомунікаційних технологій

**ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ
В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ**

Сучасний розвиток телекомунікаційних підприємств спонукає до врахування умов цифровізації, оскільки сучасні технології трансформують бізнес моделі діяльності, передбачають повну автоматизацію бізнес-процесів з використанням елементів штучного інтелекту. На сучасному етапі цифровізація сприяє комерціалізації інновацій, відповідно, зростає актуальність проблем формування інноваційної політики телекомунікаційних підприємств задля активнішого використання цифрових інструментів та розширення їх діапазону.

Найбільш цікаві розробки з означеної проблематики представили такі вагомні вчені, як: А. Айет, Д. Бауден, В. Дергачова, С. Ілляшенко, Н. Шишук, Л. Федулова, С. Чонг, Michael R. Wade та інші.

Умови цифровізації передбачають функціонування телекомунікаційних підприємств у цифровому просторі та широке, активне використання сучасного цифрового інструментарію, що зумовлює необхідність освоєння цифрових інновацій. Цікаво, що Занора В.О. розглядаючи поняття творчості та інновацій, обґрунтовує, що „ключовими в цих поняттях, є слова: „концепції”, „нові методи” [1]. Іванова Т.В. стверджує, що, „інновація носить системний характер, призводячи до зміни всіх або декількох елементів організаційно-економічної та соціально-економічної систем підприємства” [2].

Вперше поняття „інноваційна політика” в 1967 році, було введено у широкий вжиток Міністерством торгівлі США у своїй доповіді щодо технологічних нововведень й умов їх освоєння. З плином часу, інноваційну політику, все частіше окреслювали, як співвідношення принципів, функцій і взаємодоповнюючих засобів щодо планування, стимулу, координації й регулювання інноваційних процесів.

Інноваційна політика, як комплексна програма вибору розробки, реалізації, фінансування, освоєння інновацій, ґрунтується на спектрі обґрунтованих цілей, завдань, рішень, що враховують ресурсне, інформаційне компетентнісне забезпечення та чинники опору змінам. Метою формування інноваційної політики вважається сприяння успішному стратегічному розвитку підприємства на інноваційних засадах, через зростання можливостей та підвищення інноваційного потенціалу, що, забезпечить стійкі конкурентні позиції та генерування унікальних конкурентних переваг.

Контур формування інноваційної політики телекомунікаційного підприємства окреслюється складністю, багатоелементністю, динамічністю, ієрархічністю та поліструктурованістю та демонструє її залежність від комунікаційних ланцюгів та наявних і латентних взаємозалежностей усіх контактних аудиторій, специфіки підприємства та особливостей його взаємодій.

Своєчасне дослідження впливу зовнішніх чинників на зміни інноваційного контуру телекомунікаційного підприємства стає вирішальним для формування та розробки результативної гнучкої інноваційної політики, що сприятиме забезпеченню високої

конкурентоспроможності й збалансованому розвитку вітчизняних телекомунікаційних підприємств на інноваційній основі та розробці адекватної інноваційної стратегії. Цікаво, що рівень ефективності інноваційної політики, залежить від якості ухвалених рішень та інформаційної забезпеченості.

За результатами виміру ефективності інноваційної політики телекомунікаційного підприємства визначаються якісні та кількісні зміни інноваційного контуру підприємства та відповідно його інноваційні можливості.

Новий формат інноваційної політики на основі впровадження цифрових та організаційних інновацій передбачає послідовність переходу до обраної траєкторії інноваційного розвитку, що сприятиме активізації й прискоренню темпів інноваційних процесів та забезпечить прогресивний характер інноваційних змін на основі взаємозв'язку та взаємозумовленості інноваційних явищ й цифрових процесів, уникнення суперечностей інноваційного розвитку, підвищенню конкурентоспроможності підприємства залежно від середовища функціонування та врахування нових викликів економічного простору та запитів споживачів

Концептуальна адаптована модель домінант подальшої модернізації формування інноваційної політики підприємства в поствоєнний період будується з врахуванням простору стратегування, його функціональних та часових складових, передбачаючи можливості розвитку інноваційного бізнес-партнерства, відповідну інтеграцію інноваційних потенціалів, управлінські, організаційні та цифрові інновації із декомпозицією інформаційно-комунікаційних коридорів та ланцюгів.

Формування інноваційної політики телекомунікаційних підприємств в умовах цифровізації в поствоєнний період буде ефективним засобом конкурентної боротьби, сприятиме активізації інноваційних цифрових процесів, зниженню витрат, залученню інвестицій, підвищенню іміджу підприємства, охопленню нових ринків, грамотному нівелюванню інноваційних ризиків.

Список літератури

1. Занора В. О. Проектне управління інноваційним потенціалом та розвитком підприємства. *Економіка. Управління. Інновації*. Серія: Економічні науки. 2019. Вип. 2. С. 34-42.

2. Іванова Т.В. Інноваційна діяльність підприємств України як фактор підвищення рівня конкурентоспроможності на міжнародних ринках. *Економічний вісник НТУУ „Київський політехнічний інститут”*. 2020. № 17. С. 395- 404.

УДК 004.9

Куриляк М. Ю.

Навудило М. І.

здобувачі магістерського рівня освіти

Домбровський М. З.

к.т.н.

ст. викладач кафедри інформаційно-обчислювальних систем і управління

Західноукраїнський національний університет

ПІДХІД УПРАВЛІННЯ ІНОВАЦІЙНИМИ ПРОЄКТАМИ РОЗВИТКУ З ВРАХУВАННЯМ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ, ФАКТОРІВ РЕАКТИВНОСТІ ТА ПРОАКТИВНОСТІ

Складне завдання діяльності сучасних організацій щодо інновацій і розвитку вимагають здійснення завдань і дій, які у можуть бути представлені у вигляді проєкту,

що має зв'язки з цілями і стратегією. Інститут управління проектами [1] описує проекти як відповідь на фактори (зовнішні і внутрішні), що впливають на організацію, оскільки проекти діють на поточні операції та бізнес-стратегії та уможливають впроваджувати необхідні зміни. Обидві групи факторів можуть бути за своєю природою реактивними (щось потрібно змінити) або проактивними (щось потрібно покращити, але немає примусу це робити). Зовнішні причини можуть включати, наприклад, зміни в регулюванні, на які необхідно реагувати (реактивні), або нові технології, які використовуються, оскільки вони допомагають покращити надання цінності стейкхолдерам (проактивні). Внутрішні причини також можуть бути або реактивними, наприклад, коли потрібно щось змінити, щоб усунути проблеми, наприклад, підвищити безпечність роботи. Або щось має бути завчасно вдосконалено, наприклад процес обслуговування, щоб підвищити задоволеність споживачів [2]. Оскільки управління проектом є процесом вирішення шляхів досягнення цілі проекту та створення взаємопов'язаної по термінам, можливостям та виконавцям сукупності завдань та дій для здійснення цілі проекту [1], передбачає дотримання таких правил:

- результат проекту повинен бути чітко окреслений (обсяг робіт);
- проект має здійснюватися у визначеному зовнішньому середовищі (учасники);
- повинні бути встановлені терміни проекту (строки);
- бюджет проекту не повинен перевищувати заданої величини (затрати);
- продукт має задовольняти визначеним стандартам (якість);
- необхідно мати справу з надійними, гнучкими і стабільними постачальниками і підрядчиками (ресурси).

При цьому, однією з найбільш істотних особливостей інноваційних проектів є те, що виконання проектів здійснюється в умовах невизначеності. Під невизначеністю розуміється неповнота чи неточність інформації про умови реалізації проекту, у тому числі про пов'язані з ними витрати і результати. Невизначеність, пов'язана з можливістю виникнення в ході реалізації проекту несприятливих ситуацій і наслідків, характеризується поняттям ризику. Щоб локалізувати вплив факторів невизначеності та її зменшення, потрібно вдосконалювати процес планування. При зростаючій складності об'єктів управління проектами, до важливих напрямів покращення системи планування, насамперед потрібно віднести удосконалення інформаційного забезпечення, методології планування, зокрема введення у процес планування проектних робіт інтелектуальних елементів. Для формування бази знань і створення інтелектуальних елементів системи підтримки прийняття рішень в проекті необхідно розглядати інформацію як ресурс проекту, здійснювати перетворення (ресурсів) та оцінювання результатів моделювання щодо прийняття рішень на основі обраної стратегії [3]. Відповідний структурний підхід на основі інформаційно-ресурсної моделі до управління проектами інновацій і розвитку відображено на рисунку 1. Використання зазначено підходу передбачає інтеграцію планування і контролю, які часто розглядаються як окремі функції, але вони пов'язані і взаємозалежні, тому їх треба розглядати як одне ціле. Наприклад, планування не закінчується з початком реалізації проекту, для контролю є необхідним звертатися з планами, перепланувати за потребою ресурси, змінювати початкові рішення. Таким чином, планування стає частиною контролю. Крім того, ефективність контролю залежить від якості планування. Ефективність (досягнення результатів) проекту залежить від рішень на кожній стадії його здійснення, причому неправильне

вихідне розуміння цілей спричиняє по ланцюжку помилки у постановці задач та у визначенні обсягу робіт за проектом, що, в свою чергу, призводить до втрат часу і коштів, а головне недосягненню цілей.

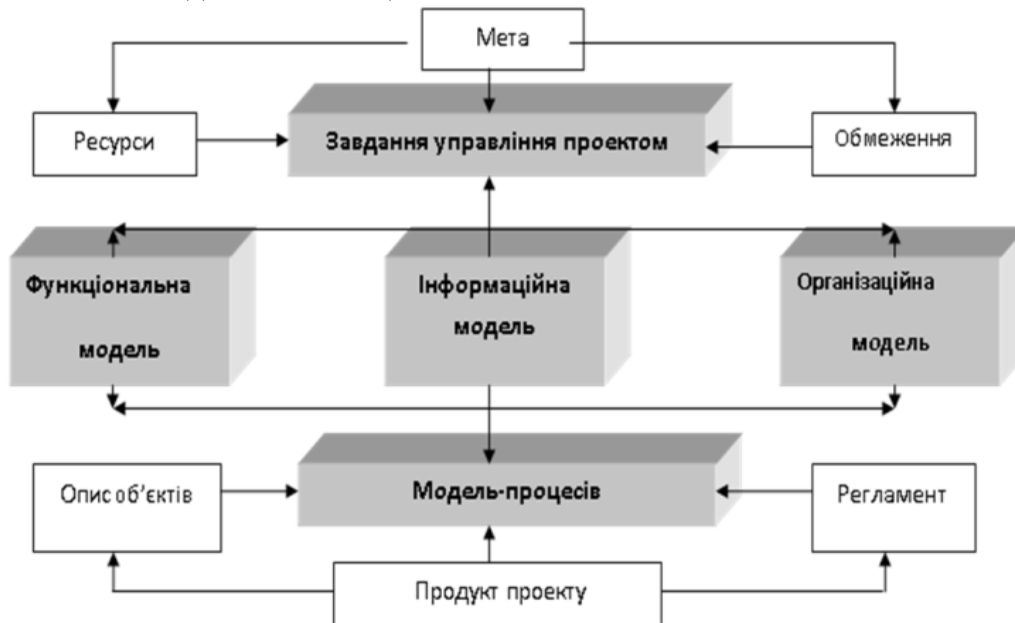

Рис. 1. Структура управління проектом на основі інформаційно-ресурсної моделі [3]

Список літератури

1. Стандарт з управління проектами та настанова до зводу знань з управління проектами (настанова PMBOK®): 7-е видання. – Project Management Institute, 2021. – 370 с.
2. Böhlich, S. (2021). Projektmanagement im Gesundheitswesen. In: Projektmanagement im Gesundheitswesen. Springer Gabler, Wiesbaden. 2021. 275 p.
3. Домбровський, М. З. Метод планування та контролю виконання робіт проекту на основі інформаційно-ресурсної моделі. Управління розвитком складних систем. 2017. 31.

Лугіна В. О.

здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності 073 “Менеджмент”
Національний технічний університет України

“Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”

ПРОЄКТНО-ОРІЄНТОВАНЕ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах економічної кризи, що спричинена повномасштабним вторгненням росії в Україну, спостерігається значне посилення негативного впливу зовнішнього середовища на діяльність підприємств, а також збільшення рівня існуючих та поява нових ризиків. Така ситуація потребує нових підходів до управління підприємствами, спрямованих на зниження їх вразливості у разі змін зовнішнього середовища, зокрема, на підвищення рівня їх економічної стійкості.

Економічна стійкість визначає можливість та рівень адаптації підприємства до змін в зовнішньому середовищі [2]. Враховуючи комплексність та багатогранність цього поняття, економічну стійкість підприємства доцільно розглядати з точки зору окремих її складових – фінансової, виробничої, маркетингової, кадрової, управлінської та інвестиційно-інноваційної стійкості. Рівень кожної з наведених складових економічної стійкості визначається за допомогою показників, наведених у табл. 1.

Управління економічною стійкістю підприємства має бути спрямовано на підтримку такого стану та взаємозв'язку його основних систем, що забезпечує стабільну та ефективну роботу підприємства, швидке реагування на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища та збереження стану підприємства, що відповідає його планам та стратегії. [1]

Таблиця 1. Основні показники економічної стійкості підприємства

Складові економічної стійкості	Основні показники
Фінансова стійкість	Ефективність використання фінансових ресурсів, співвідношення власних та позикових коштів, ліквідність та платоспроможність
Виробнича стійкість	Стан основних фондів, швидкість їх оновлення, ефективність використання, відповідність існуючого обладнання сучасним технологіям
Маркетингова стійкість	Обсяг ринкової частки підприємства, наявність маркетингових досліджень, ефективність рекламних компаній, тощо
Кадрова стійкість	Текучість кадрів, рівень освіти персоналу, досвід, використання мотиваційних заходів
Організаційно-управлінська стійкість	Організаційна структура підприємства, стиль управління, організаційна культура, рівень та швидкість прийняття рішень, лояльність персоналу до керівництва
Інвестиційно-інноваційна стійкість	Наявність та обсяги витрат на НДДКР, обсяги інвестування власного та позикового капіталу, інноваційна активність, рентабельність інвестицій

Розроблено автором

Управління економічною стійкістю має ґрунтуватися в першу чергу на результатах комплексного аналізу діяльності підприємства за всіма його напрямками, фінансового стану та ресурсного забезпечення, а також враховувати особливості його діяльності та рівень впливу на економічну стійкість максимальної кількості чинників. Все це вимагає створення на підприємстві системи управління економічної стійкості.

Формування ефективної системи управління економічною стійкістю потребує визначення такого співвідношення та взаємодії його організаційних елементів, які здатні забезпечити досягнення необхідного рівня за всіма складовими економічної стійкості, та, водночас, ефективну взаємодію з об'єктами зовнішнього середовища. Враховуючи необхідність залучення до управління економічною стійкістю різних підрозділів підприємства, для створення системи управління, особливо на великих підприємствах, доцільно використовувати проектно-орієнтований підхід. Це передбачає створення окремого підрозділу – проектного офісу, до якого входять співробітники тих підрозділів підприємства, які здійснюють управління окремими складовими економічної стійкості (рис. 1).

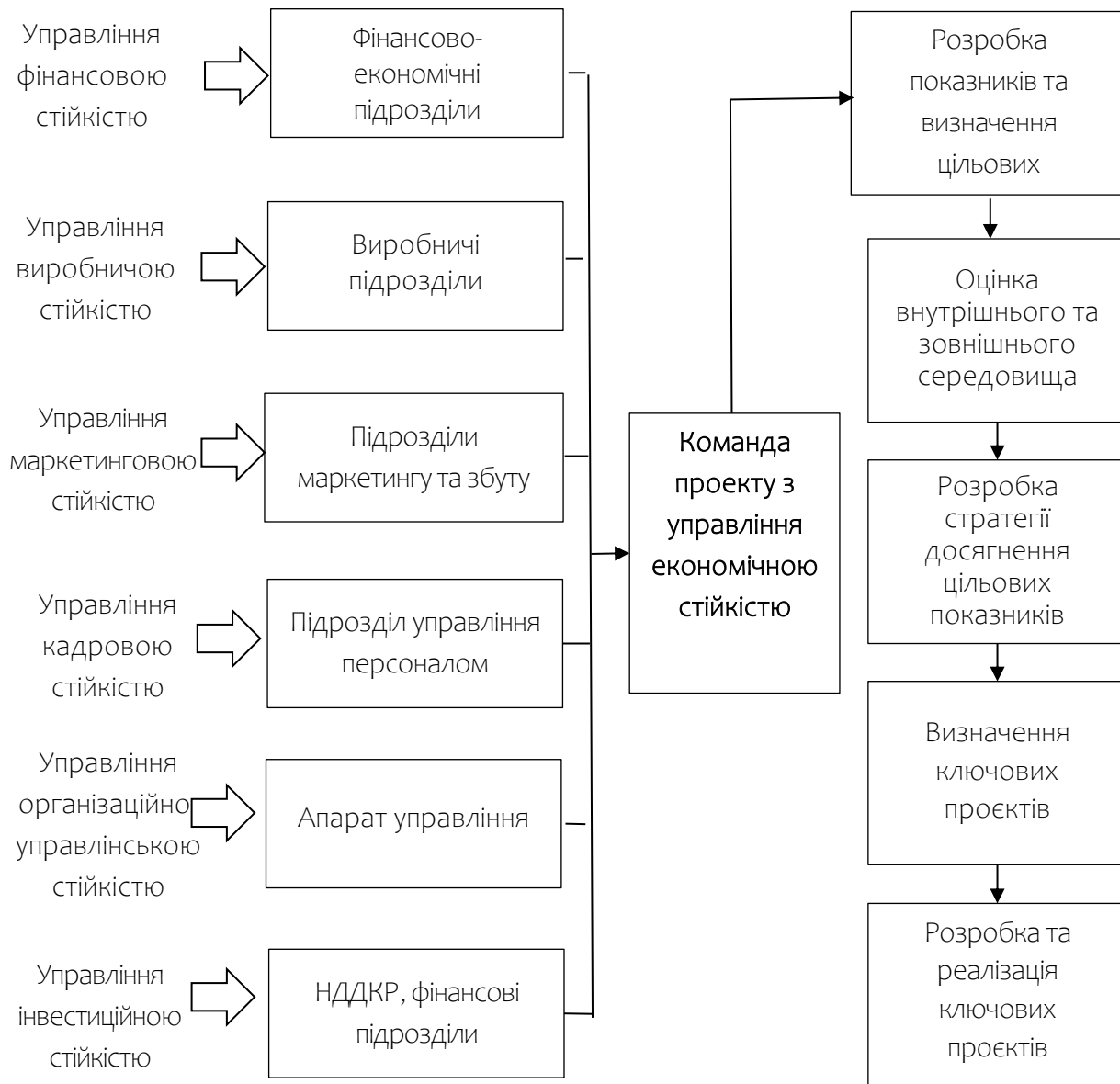

Рис. 1. Система проектно-орієнтованого управління економічною стійкістю підприємства

Розроблено автором

Управління економічною стійкістю підприємства на базі проектно-орієнтованого підходу створює передумови для підвищення її рівня та швидкої адаптивності підприємства до змін ринкової кон'юнктури шляхом забезпечення ефективної та надійної інформаційної та аналітичної підтримки, та правильного використання управлінських інструментів для прийняття рішень [3].

Список літератури

1. Ареф'єва О. В., Городинська Д. М. Управління економічною стійкістю підприємств: монографія. Київ: Європейський університет, 2011. 229 с.
2. Кравченко М. О. Економічна етимологія стійкості. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2017. Вип. 1. С. 78-84.
2. Сумець О. М. Проектно-орієнтоване управління організацією : навч. посібник. Київ : Університет економіки та права “КРОК”, 2022. 167 с.

СЕКЦІЯ 10

SECTION 10

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО, МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО,
МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО
CONSTITUTIONAL LAW, MUNICIPAL LAW,
PUBLIC INTERNATIONAL LAW

Дяденчук Д. І.

студентка 3 курсу юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету

Науковий керівник:

Паращук Л. Г.

к.ю.н., ст. викладач

кафедри цивільного права та процесу ЗУНУ

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ: СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК

В історичній ретроспективі, намір вступити до Європейського Союзу в Україні з'явився після її виходу з Радянського Союзу. Зближення України з Європейським союзом на рівні законів, звичаїв та правил, які функціонують в суспільстві, було пов'язано з національною самоідентифікацією України як європейської держави, яка задекларована 5 грудня 1991 р. у Зверненні Верховної Ради України “До парламентів і народів світу” у зв'язку з підтвердженням на референдумі Акту проголошення незалежності України [1]. Метою незалежної Української держави було активне співробітництво з ЄС, започатковане у грудні 1991 року після офіційного визнання Міністром закордонних справ Нідерландів, представника головної в ЄС країни, України, як незалежної держави, з подальшою перспективою членства, яка закріплена в Постанові Верховної Ради України “Про основні напрями зовнішньої політики України” від 2 липня 1993 р. [2]. В ній зазначалося, що “перспективною метою української зовнішньої політики є членство України в Європейських Співтовариствах ... З метою підтримання стабільних відносин з Європейськими Співтовариствами Україна укладе з ними Угоду про партнерство і співробітництво, здійснення якої стане першим етапом просування до асоційованого, а згодом – до повного її членства у цій організації” [2]. Європейська інтеграція завжди була пріоритетним напрямком для української влади та громадян за для повернення до європейського цивілізаційного простору, що веде не лише до покращення життя українців через практичні речі, які дають можливість жити за новими високими демократичними стандартами, а й до включення України в існуючу систему розподілу ролей та функцій у світовій політичній та економічній системі [3]. Активізація євроінтеграційних процесів гарантує інтенсивне включення України в міжнародну співпрацю, одним із пріоритетних напрямків якої сьогодні є: врегулювання конфліктів і протидії новітнім загрозам міжнародній безпеці.

У травні 2009 року Європейський союз оголосив про створення ініціативи “Східне партнерство”, метою якого було зближення з шістьма країнами колишніми республіками Радянського Союзу, яке включало і Україну. Разом з тим, економічний

розвиток, рівень демократизації інститутів, функціонування механізму захисту прав людини вказувало на неготовність України до поглибленої євроінтеграції. Але Європейський Союз прагнув підтримати стабільність у рамках політичного добросусідства, що мало прояв у фінансуванні ЄС економічних та політичних реформ, задля зміцнення зв'язків Східної Європи та ЄС. Це прагнення й призвело до підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яке відбулось в 2 етапи. 21 березня 2014 року було підписано політичну частину угоди, яка включала Преамбулу, Статтю 1, Розділ I “Загальні принципи”, II “Політичний діалог та реформи, політичну асоціацію, співробітництво та конвергенцію у сфері зовнішньої та безпекової політики” і VII “Інституційні, загальні та прикінцеві положення”, а 27 червня 2014 року – економічну частину угоди: Розділи III “Юстиція, свобода та безпека”, IV “Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею”, V “Економічне та галузеве співробітництво” та VI “Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством” [4]. Задля зближення сторін, посилення ефективності політичного діалогу, економічних та торгових відносин та створення всіх умов для тісного співробітництва, яке передбачено Угодою, була створена асоціація між учасниками договору [4]. Угода про асоціацію стала не лише найбільшим міжнародно-правовим документом за всю історію України, а й якісно новим форматом співпраці України з ЄС та стратегічним орієнтиром реформування політичної, економічної та соціальної системи. Каталізатором зближення, спрямованого на входження економіки України до спільного ринку ЄС, є зона вільної торгівлі, яка включає вільне переміщення товарів, послуг, капіталів і частково робочої сили. Новелою для України став інститут громадянського суспільства, передбачений ст. ст. 469-470 Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, як інституційний орган, який складається з представників громадянського суспільства України з однієї сторони і членів Європейського економічного і соціального комітету – з іншої [4]. Метою його діяльності є забезпечення належної ролі громадськості у процесі виконання покладених Угодою зобов'язань. Задля свідомої та грамотної побудови євроінтеграційних реформ створена дорадча група з питань сталого розвитку, яка включає експертів економіки України та має широкий спектр функцій: від планування, до моніторингу й оцінювання. Впровадження євроінтеграційних реформ потребує не лише нагляду зі сторони громадськості, а й встановлення моніторингу термінів виконання та меж відповідальності органів влади за виконання конкретних завдань з виконання Угоди [5, с. 92]. Спеціальний План заходів координації європейської та євроатлантичної інтеграції разом з Мінекономрозвитку та іншими міністерствами покликаний підвищити ефективність координації та просування реформ, як на національному, так і на наднаціональному рівні [6, с. 170].

Україна на шляху до євроінтеграції виконала багато завдань, але критичними напрямками залишаються корупційні прояви та їх масове розповсюдження, масштаб внутрішнього боргу, невиконання зобов'язань в сфері вільної торгівлі, відсутність умов інтеграції України до внутрішнього ринку, які досі є камнем спотикання на шляху України до ЄС [7]. Європейський цивілізаційний простір, який є дороговказом України шляху реформування економічно-фінансових, політичних та соціальних

перетворень, є провідним напрямком від початку проголошення її незалежною й до нині. Українською державою виконано багато завдань, але, на жаль, цього поки не достатньо, щоб у найближчому майбутньому об'єднатися з Європою і стати повноцінним членом ЄС. На цей процес впливає не лише внутрішня ситуація в Україні, а й повномасштабне вторгнення РФ, яке спричиняє стрімкий ріст внутрішнього боргу України, сповільнює та в певній мірі унеможлиблює реалізацію реформ в різних суспільних сферах, що, в свою чергу, гальмує імплементацію суспільних та економічних цінностей ЄС. Але продемонстровані успіхи можливості виконання приписів угоди та бажання модернізувати та реформувати суспільні сфери зарекомендувало Україну, як авторитетну, демократичну та конкурентоспроможну державу.

Список літератури

1. До парламентів і народів світу: Верховна Рада України; Звернення від 05.12.1991 № 1927-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1927-12#Text> (дата звернення: 01.12.2023).
2. Про Основні напрями зовнішньої політики України : Постанова Верховної Ради України від 02.07.1993 р. № 3360-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12#doc_info (дата звернення: 01.12.2023).
3. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#doc_info (дата звернення: 01.12.2023).
4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та європейським союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27.06.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#doc_info (дата звернення: 01.12.2023).
5. Богматов Р. С. Євроінтеграційні процеси та інтеграційний розвиток України: міжнародні правові основи та національні традиції. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів*. 2023. № 8. С.92-93. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/bitstreams/19ed13be-5473-4248-9967-0051997eae92/download> (дата звернення: 01.12.2023).
6. Стеценко Є.В. Демократичні цінності в процесі євроінтеграції України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Суми, 27-28 квіт. 2023 р. Суми, 2023. С. 166-172. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91663> (дата звернення: 01.12.2023).
7. Євроінтеграція та війна: економічний вимір. *Громадський простір*. URL: <https://www.prostir.ua/?news=evrointehratsiya-ta-vijna-ekonomichnyj-vymir> (дата звернення: 01.12.2023).

СЕКЦІЯ 11

SECTION 11

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС, СІМЕЙНЕ ПРАВО, ЖИТЛОВЕ
ПРАВО, МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО
CIVIL LAW AND PROCEDURE, FAMILY LAW, HOUSING LAW,
INTERNATIONAL PRIVATE LAW

УДК 340

Карпенко Р. В.

к.ю.н., доцент

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

СТАН НАУКОВОЇ РОЗРОБЛЕНОСТІ ПРОБЛЕМАТИКИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ТА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Зауважимо, що в юридичній літературі існують різні підходи до формулювання поняття “суб’єкт адміністративного правопорушення”. На думку дослідниці Л.В. Коваль – суб’єктом протиправного діяння, а отже, адміністративної відповідальності визначається фізична особа – людина в стані дієздатності та осудності. Науковець А.Т. Комзюк зауважує на тому, що суб’єкт адміністративного правопорушення це фізична осудна особа, яка досягла на момент вчинення проступку віку, з якого настає адміністративна відповідальність. Зуй В.В. звертає увагу на те, що суб’єктом адміністративного проступку є фізична особа, яка досягла на момент вчинення адміністративного правопорушення 16-річного віку. У свою чергу, В.Б. Авер’янов зауважує на тому, що суб’єктами адміністративного проступку є осудні особи, яким на момент вчинення адміністративного правопорушення виповнилось 16 років. На думку ж Алексеєвої О.В., адміністративну відповідальність за неправомірні дії неповнолітніх слід розглядати в нерозривному зв’язку із цивільним та сімейним кодексами, де окремим блоком досліджується питання про відповідальність батьків за шкоду, заподіяну їхніми дітьми у віці від 15 до 18 років. Дослідниця зауважує, що в таких випадках батьки притягуються до відповідальності в справі як співвідповідачі не тільки за проханням позивача, але і за ініціативою самого суду. Така відповідальність батьків носить характер субсидіарної. Тобто, на її думку суб’єктами цивільно-правової відповідальності за правопорушення, вчинені неповнолітніми, виступають батьки, усиновлювачі, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі дитячого будинку сімейного типу, адміністрація навчально-виховних закладів для дітей-сиріт, які залишилися без піклування батьків, адміністрація навчальних та лікувальних закладів, які зобов’язані здійснювати нагляд за неповнолітніми [1, с. 94-95]. Дана думка є досить цікавою і чи погоджуватися з нею чи ні, буде вирішено під час дослідження вказаного питання. Зауважимо на тому, що межа між адміністративним правопорушенням і злочином виявляється саме у ступені суспільної небезпеки. Об’єктивно деякі правопорушення цілком ідентичні та відрізняються лише спричиненими наслідками або вагою такого елемента, як предмет правопорушення. Враховуючи зазначене, внутрішній зв’язок, що безпосередньо

поєднує особу дитини-правопорушника в кримінальній чи адміністративно-правовій кваліфікації, часто видається дуже близьким, а риси, що характеризують ці особистості, є надто подібними. Недостатня увага органів державної влади та громадськості до детермінантів адміністративних правопорушень, вчинених дітьми, надалі дуже час призводить до вчинення подібних за характером, але більш суспільно небезпечних ювенальних злочинів. Щодо адміністративної відповідальності неповнолітніх, то в літературі її розуміють як форму державного реагування на адміністративні правопорушення, вчинені особами, які не досягли повноліття, виражену в застосуванні до них конкретних адміністративних покарань, передбачених санкціями порушених норм, і водночас як специфічний обов'язок неповнолітніх нести визначені законодавством несприятливі наслідки, пов'язані із застосуванням зазначених правових заходів. До того ж, адміністративну відповідальність визначали як застосування у встановленому порядку судовими органами адміністративних стягнень, а в окремих випадках заходів виховного впливу. Звернемо увагу на те, що серед вчених немає єдиного підходу до вирішення питання про те, чи варто взагалі неповнолітніх визнавати специфічним суб'єктом адміністративної відповідальності, чи віднести їх до числа загальних суб'єктів. Адже заходи адміністративної відповідальності за вчинювані ними правопорушення є помірно тяжкими, а в окремих випадках замість них застосовуються заходи впливу, що не є стягненнями та мають яскраво виражений превентивний характер. В той же час, застосування повноцінних заходів адміністративної відповідальності до неповнолітніх означало б підвищення рівня вимогливості до підлітків і більшої поваги до їх особистості. Тобто, визнання їх відповідальними перед суспільством за свою поведінку сприяло б попередженню злочинності серед неповнолітніх [2, с. 45]. Дана думка є досить вдалою, адже зауважує на тому, що навіть неповнолітні особи мають нести відповідальність за свої дії та ставати на шлях виправлення задля унеможливлення подальшого здійснення будь-яких видів правопорушень. Отже, нами було стисло досліджено думки науковців, які в своїх наукових роботах розглядали проблематику адміністративної відповідальності неповнолітніх, а також саму її суть та значення. Так, адміністративна відповідальність неповнолітніх визначається однією із ланок правової відповідальності в цілому, зокрема такого її самостійного різновиду, як адміністративна відповідальність, що має як загальні, так і притаманні тільки їй специфічні ознаки та різні погляди щодо її розуміння.

Список літератури

1. Алексеева О.В. Адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративної відповідальності за правопорушення неповнолітніх. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція, 2015. №14. С. 93-96.
2. Стефанчук, М. Актуальні питання адміністративної відповідальності неповнолітніх. Публічне право. № 3 (15). 2014. С. 44-50.

Чучковська К. В.

студентка 2 курсу магістратури

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ІНСТИТУТ МАЛОЗНАЧНИХ СПРАВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

Понад 5 років тому впроваджено спрощене провадження як різновид позовного провадження та пов'язаний з ним інститут малозначних справ. Підставою для внесення таких змін був заклик на порушення судами базових принципів: доступу до суду та дотримання розумності строків, і проблема зменшення навантаження на суддівську гілку. Саме тому в ключі реформування, враховуючи успішність розгляду малозначних справ в США, Канаді, Австралії, дана категорію включили і у вітчизняне законодавство.

Відповідно конструкції, викладеної у ч. 6 ст. 19 ЦПК України (в редакції до 22.11.2023), малозначними справами є: (1) справи, у яких ціна позову не перевищує 100 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (далі – ПМДПО); (2) справи незначної складності, визнані судом малозначними, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує 250 розмірів ПМДПО; (3) справи про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, якщо такі вимоги не пов'язані із встановленням чи оспорюванням батьківства (материнства); (4) справи про розірвання шлюбу; (5) справи про захист прав споживачів, ціна позову в яких не перевищує 250 розмірів ПМДПО.

Вищезазначений перелік не настільки однозначний і зрозумілий.

Щодо 2 пункту найбільше проблем: по суті суду надано дискреційні повноваження визначити чи є конкретна справа значної складності чи незначної. До прикладу, по такій категорії справ відповідачем подано відзив і відповідні докази, третьою особою – пояснення і докази, після чого з'ясовується, що насправді справа не така проста, як вирішено спочатку. При цьому, якщо діючі інструменти дозволяють перейти із спрощеного провадження в загальне, то визнати справу “не малозначною” не можна.

Д. Луспеник звернув увагу на недосконалість, яку законодавці обіцяли у майбутньому усунути, а саме – на ч. 7 ст. 277 ЦПК України, за якою малозначні справи розглядаються тільки в порядку спрощеного провадження. “Слово “тільки” має бути видалено”, – підкреслив він [1]. Дана думка є дуже влучною.

Разом з тим, виходячи зі змісту п. 1 ч. 4 ст. 19 та п. 1 ч. 1 ст. 274 ЦПК України суд змушений розглядати справу в порядку спрощеного провадження і перспектив про перегляд справи в касаційному порядку немає. Дану проблему можна вирішити шляхом внесення змін в законодавство із наданням суду можливості прийняття рішення про виключення справи з категорії малозначних.

Щодо 3 пункту справи щодо аліментів, додаткових витрат на дитину та розірвання шлюбу є малозначними в силу закону. Однак здебільшого рішення, зокрема в частині стягнення аліментів приймаються із суттєвим порушенням права,

однак завдяки вибіркового та доволі ручному механізму “остання інстанція” відмовляє відкривати провадження і виникає логічне запитання: чи відповідає це якнайкращим інтересам дитини (наприклад справа 761/10252/22).

Щодо 1 та 5 пунктів, 22.11.2023 року Конституційний Суд України прийняв рішення № 10-р(II)/2023 [3], яким визнав зазначені положення такими, що не відповідають Конституції України (є неконституційними). При цьому визнав таким, що відповідає Конституції України п. 2 ч. 3 ст. 389 ЦПК України. З точки зору користі для суспільства дане рішення є нейтральним і головною підставою втрати позитивного ефекту є визнання конституційною п. 2 ч. 3 ст. 389 ЦПК. Тобто для проходження касаційних “фільтрів” не важливо, який буде встановлено майновий критерій малозначності справи у п. 1 ч. 6 ст. 19 ЦПК, оскільки фільтруються майнові справи відповідно до п. 2 ч. 3 ст. 389 ЦПК, де визначено, що не оскаржуються кас. порядку справи з ціною позову менше 250 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. На що ще впливає малозначність майнових справ? На порядок їх розгляду (в спрощеному провадженні) і на можливість бути в них представником не адвоката.

На думку С. Глущенко, запровадження касаційних “фільтрів” фактично дає можливість Верховному Суду розглянути будь-яку справу, в якій наявні три види інтересів: держави, суспільства та особи. Такий порядок забезпечує лише реалізацію принципу верховенства права, а не законності як його складової [2].

Проблеми у функціонуванні інституту малозначних справ були, є і існуватимуть доти, допоки функціонуватиме згаданий інститут. Безумовно ідея та наміри впровадження такої категорії справи для здійснення правосуддя були позитивними і “ложка меду” на діяльність судочинства є. Однак існування проблем та недоліків унеможливають значну кількості громадян, чії права були порушені, бути вислуханими і почутими і отримати основне – справедливу сатисфакцію, відновлення порушених прав та вирішення спору. Складно погодитись, що на даному етапі мету впровадження інституту досягнуто. З практики вбачається, що доступ до правосуддя скоріше ускладнився: труднощі виникають з часу віднесення справи до категорії малозначної, до часу представництва інтересів особи та подачі касаційної скарги.

Список літератури

1. Дмитро Луспенник запропонував внести зміни до процесуального закону та відкорегувати поняття малозначних справ. Судово-юридична газета. 09.10.2019. URL: <https://sud.ua/ru/news/publication/152082-dmitro-luspenik-zaproponuvav-vnosti-zmini-do-protseualnogozakonu-ta-vidkoreguvati-ponyattya-maloznachnikh-sprav>.

2. Світлана Глущенко Касаційні фільтри – обмеження доступу до суду чи процесуальна економія? Судово-юридична газета. 2017. URL: <https://sud.ua/ru/news/blog/105392-kasatsiyini-filtri-obmezhennya-dostupu-do-sudu-chi-protseualna-ekonomiya>.

3. Рішення Конституційний Суд України від 22.11.2023 № 10-р(II)/2023. Конституційний Суд України : [сайт]. URL: <https://ccu.gov.ua/docs/6443>.

СЕКЦІЯ 12
SECTION 12

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС,
ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО
ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS,
FINANCIAL LAW, INFORMATION LAW

Чучковська К. В.
студентка 2 курсу магістратури
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**СУДОВА ПРАКТИКА ПОРУШЕННЯ ПРАВ
ВІДРЯДЖЕНИХ ДО УКРАЕРОРУХУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ
ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ**

Указом Президента України №64/2022 від 24.02.2022 на всій території України введено воєнний стан, який неодноразово проводжувався та діє досі.

Постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. № 168 “Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім’ям під час дії воєнного стану” (далі – Постанова КМУ №168), військовослужбовцям ЗСУ на час дії воєнного стану гарантовано право отримувати додаткову винагороду у розмірі від 30 до 100 тисяч гривень щомісячно.

Переліком посад, що заміщуються військовослужбовцями ЗСУ, інших військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення у державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, а також державних та комунальних навчальних закладах, та граничних військових звань за цими посадами, затвердженому указом президента України № 126/20117 від 03.05.2017 року (далі – Порядок), передбачено, що 174 військовослужбовцям ЗСУ, відряджені та займають відповідні посади у Державному підприємстві обслуговування повітряного руху України (далі – Украерорух).

Починаючи з 24.02.2022 року по даний час жоден відряджений до Украероруху військовослужбовець не отримує передбачену постановою КМУ №168 додаткову винагороду. Такі військовослужбовці за наказами Украероруху відряджаються у зону бойових дій, виконують бойові та спеціальні завдання, ризикують своїм життям, однак окрім раніше встановленого грошового забезпечення Украерорух нічого не виплачує при цьому стверджує, що такі особи не є військовослужбовцями та не мають права на отримання винагороди.

У зв’язку з цим існує значна кількість судових спорів за позовами військовослужбовців до Украероруху про обмеження прав захисників України, що є порушенням конституційної гарантії, визначеної у ч.5 ст.17 Конституції України, та знижує довіру цих осіб до держави, яку вони ціною свого життя і здоров’я захищали та захищають.

На превеликий жаль, практика неоднозначна. Переважна більшість уже розглянутих справ судами першої та апеляційної інстанції містять відмову військовослужбовцям у позовах мотивуючи свою позицію двома обставинами: (1) відсутність Украероруху в переліку органів та суб’єктів, які мають право на отримання винагороди; (2) відсутність додаткової винагороди у постанові КМУ №104 від 07.02.2001 року (яка визначає порядок та виплати Украерорухом грошового забезпечення відрядженим військовослужбовцям ЗСУ).

Разом з тим наразі дедалі збільшується кількість “позитивної практики”, а саме: рішення Одеського окружного адміністративного суду від 26.09.2023 у справі №420/16118/23, від 10.10.2023 у справі №420/19920/23, від 29.10.2023 у справі №420/22165/23, рішення Київського окружного адміністративного суду від 29.09.2023 №320/1966/23.

При цьому у межах Верховного Суду перебувають етапі розгляду справи щонайменше три адміністративні справи щодо тотожних порушень: №160/13876/22, №160/14647/22, №320/10002/22.

Бездіяльність Украероруху відносно відряджених військовослужбовців ЗСУ у частині ненарокування та невиклати додаткової винагороди є протиправною, оскільки постанова КМУ №168 не містить жодних виключень, змін чи конкретизації щодо військовослужбовців Збройних Сил України (жодної градації таких військовослужбовців), які мають право або які позбавленні можливості отримувати відповідну додаткову винагороду. Тобто дія постанови КМУ №168 поширюється на всіх військовослужбовців ЗСУ незалежно від посади, яку вони обіймають.

Постанова КМУ від 07.02.2001 № 104 не регулює питання виплати повного грошового забезпечення, положення даної постанови впорядковують загальне правило, що існувало, при цьому направлені виключно на відряджених осіб.

При цьому, постанова КМУ № 104 була прийнята як задовго до повномасштабного в , що відбуваються в Україні з 24.02.2022 року, так і за довго до прийняття Урядом постанови № 168, якою держава надає військовослужбовцям ЗСУ нову гарантію: право отримувати військовослужбовцям додаткову винагороду в особливий період.

додаткова винагорода, передбачена постановою КМ України від 28.02.2022 р. №168 має тимчасовий характер та виплачується виключно на час дії воєнного стану, що в черговий раз підтверджує достатність існування положень про виплату зазначеної винагороди у згаданій постанові без потреби вносити зміни до інших нормативно-правових актів.

Таким чином, під час дії воєнного стану до відряджених до Украероруху військовослужбовців ЗСУ повинні застосовуватись положення постанови КМУ №168, а не тільки положення постанови КМУ від 07.02.2001 №104, яка ухвалювалася у мирний час та не враховує особливі умови воєнного стану.

Як зазначив суддя Конституційного Суду України Василя Лемака в окремій думці щодо Рішення КСУ від 28 серпня 2020 року № 10-р/2020, “не слід зображувати, що “нічого серйозного” не відбувається у сфері захисту прав людини” [1]. На жаль, окрім судової практики дане питання ніде не висвітлюється, однак держава в особі представницьких органів, в тому числі підприємства повинна схаменутись і відреагувати на грубе порушення прав відряджених військовослужбовців ЗСУ. Надія залишається на рішення Верховного Суду, який повинен прийняти єдине для практика важливе рішення.

Список літератури

1. Окрема думка судді Конституційного Суду України Лемака В.В. Конституційний Суд України : [сайт]. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/docs/10_p_2020_1_o.pdf.

СЕКЦІЯ 13

SECTION 13

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО,
КРИМІНОЛОГІЯ, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС, КРИМІНАЛІСТИКА
CRIMINAL LAW, CRIMINAL EXECUTIVE LAW, CRIMINOLOGY, CRIMINAL
PROCEDURE, CRIMINALISTICS

Фролова О. Г.

кандидат юридичних наук,
професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності
Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого
ПРАТ “ВНЗ “МАУП

СПЕЦИФІКА ПРЯМОГО УМИСЛУ В СКЛАДАХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ФАРМАЦЕВТИЧНУ ДІЯЛЬНОСТІ

Ознака інтелектуального моменту умислу в матеріальних складах кримінальних правопорушень, полягає в тому, що особа передбачає: а) неминучість або б) можливість настання встановлених кримінальним законом суспільно небезпечних наслідків. При цьому передбачення зазначених наслідків можливе лише при усвідомленні суб'єктом, хоча б у загальних рисах, розвитку причинового зв'язку між діями і цими наслідками [1, с. 227; 2, с. 316]. Так, матеріальними у фармацевтичній діяльності є склади кримінальних правопорушень, пов'язаних з: виготовленням та виробництвом певних предметів, що використовуються або спроможні використовуватись в обігу або поза межами обігу лікарських засобів (наприклад, передбачені ст.ст. 307, 309, 310, 311, 321, 321-1 КК), оскільки ці діяння призводять до утворення конкретного результату – появу в об'єктивній дійсності певних предметів; певними формами заволодіння (викрадення) (передбачені, зокрема, ст.ст. 308, 312, 313 КК), оскільки їх результатом є обернення на свою чи інших осіб користь певних предметів, що позначає втрати як компонент шкоди; вживанням певних засобів та речовин (передбачені ст.ст. 314, 316, 317, 322 КК), оскільки при вживанні утворюється такий результат, як потрапляння в організм людини відповідних засобів або речовин, а також зі схилянням та спонуканням до вживання певних засобів і речовин, що передбачені відповідно ст. 315 КК та ст. 323 КК, оскільки схиляння та спонукання пов'язані з утворенням внаслідок впливу на потерпілого певного результату – об'єктивно спільного, єдиного для винного і потерпілого (адже за своєю природою такий результат стосується наданої потерпілим згоди на вживання певних засобів або речовин, чого і прагне винний); виготовленням та підробленням певних документів, що використовуються у фармацевтичній діяльності (див. ст.ст. 318, 319 КК), оскільки внаслідок такої дій з'являється певний результат – документ, що містить неправдиві відомості; незаконною організацією або утриманням місць для вживання лікарських та інших засобів, що не є наркотичними або психотропними чи їх аналогами, а також надання приміщень з такою метою (ст. 322 КК), адже механізм вчинення цих дій пов'язаний з утворенням зазначених місць, придатних для вживання певних засобів, а також створенням умов для такого вживання.

Однак, окремі склади кримінальних правопорушень, які посягають на фармацевтичну діяльність, побудовані законодавцем як формальні, зокрема: контрабанда фальсифікованих лікарських засобів (ст. 305 КК); використання коштів, здобутих від незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів, прекурсорів, отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів (ст. 306 КК); незаконне придбання, зберігання,

перевезення чи пересилання з метою збуту (ст. 307 КК) або без мети збуту (ст. 309 КК), а також незаконний збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК); незаконний посів снотворного маку чи конопель (ст. 310 КК); незаконне придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів з метою їх використання для виробництва або виготовлення наркотичних засобів чи психотропних речовин (ст. 311 КК); організація або утримання місць для незаконного вживання, виробництва чи виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, а також надання приміщення з цією метою (ст. 317 КК).

У кримінальних правопорушеннях з формальним складом, обов'язковим елементом яких не є суспільно небезпечні наслідки, прямий умисел охоплює усвідомлення лише суспільно небезпечного характеру свого діяння, а також **бажання його вчинити** [3, с. 173; 1, с. 173; 2, с. 316]. Отже, характерною ознакою прямого умислу є бажання настання наслідку – у матеріальних складах, та бажання вчинити діяння – у формальних складах кримінальних правопорушень. У такого роду бажанні знаходить свій вираз вольова ознака умислу як його найважливіша і відмінна риса [4, с. 173]. Оскільки наслідки є обов'язковим елементом необережності в обох її видах, то необережність не може бути елементом суб'єктивної сторони формальних складів кримінальних правопорушень. Відтак, у формальних складах можлива лише одна форма вини – умисел (незалежно від того, чи є він прямим або непрямим).

Отже, у названих вище нормах Особливої частини КК, що передбачають склади кримінальних правопорушень проти фармацевтичної діяльності, прямий умисел позначає усвідомлення особою суспільно небезпечного характеру діяння та бажання його вчинити. Бажання як вольова ознака прямого умислу зумовлена спрямованістю діяння на фармацевтичну діяльність як об'єкт кримінально-правової охорони або її певні “фрагменти” та передбачає наявність конкретно-визначеної мети (декількох цілей) та/або мотиву (мотивів). Так, властивості фальсифікованих лікарських засобів (ст.ст. 305, 321-1 КК) впливають на обізнаність особи у вчинюваних з ними діянь та бажання вчинити саме ці дії. В іншому випадку обізнаність особи у певних відомостях (ст.ст. 132, 145 КК) зумовлює бажання їх розголосити, а обізнаність особи у властивостях певних документів впливає на формування в неї бажання їх незаконно виготовити, підробити чи використати (ст. 318 КК). Так само особа, яка завдяки своїй професійній діяльності у сфері медичного обслуговування розуміє порядок видачі рецепту на право придбання лікарських наркотичних засобів або психотропних речовин, бажає здійснити видачу такого рецепту іншій особі (ст. 319 КК).

Список літератури

1. Волинець Р. А. Злочини, що посягають на фондовий ринок: аналіз складів злочинів, особливості кваліфікації та розмежування: Навчальний посібник. Київ: Правова Єдність, 2020. 286 с.
2. Волинець Р.А. Кримінально-правова охорона фондового ринку: сучасний стан та перспективи вдосконалення: монографія. Київ: ВД Дакор, 2018. 452 с.
3. Кримінальне право України. Загал. частина: Підруч. для студентів юрид. вузів і фак. / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.О. Беньківський та ін.; За ред. П.С. Матишевського, П.П. Андрушка, С.Д. Шапченка. К.: Юрінком Інтер, 1997. 512 с.
4. Кримінальне право України. Загал. частина: Підруч. для студентів юрид. вузів і фак. / Г.В. Андрусів, П.П. Андрушко, В.О. Беньківський та ін.; За ред. П.С. Матишевського, П.П. Андрушка, С.Д. Шапченка. К.: Юрінком Інтер, 1997. 512 с.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ, ОБЛІКУ, ФІНАНСІВ ТА
ПРАВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
м. Ізмаїл,
16 грудня 2023 р.

Українською та англійською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 16.12.2023 р. Формат 60x90/16
Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,8
Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 23897

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.
Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364
від 07.01.2007 р., м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

